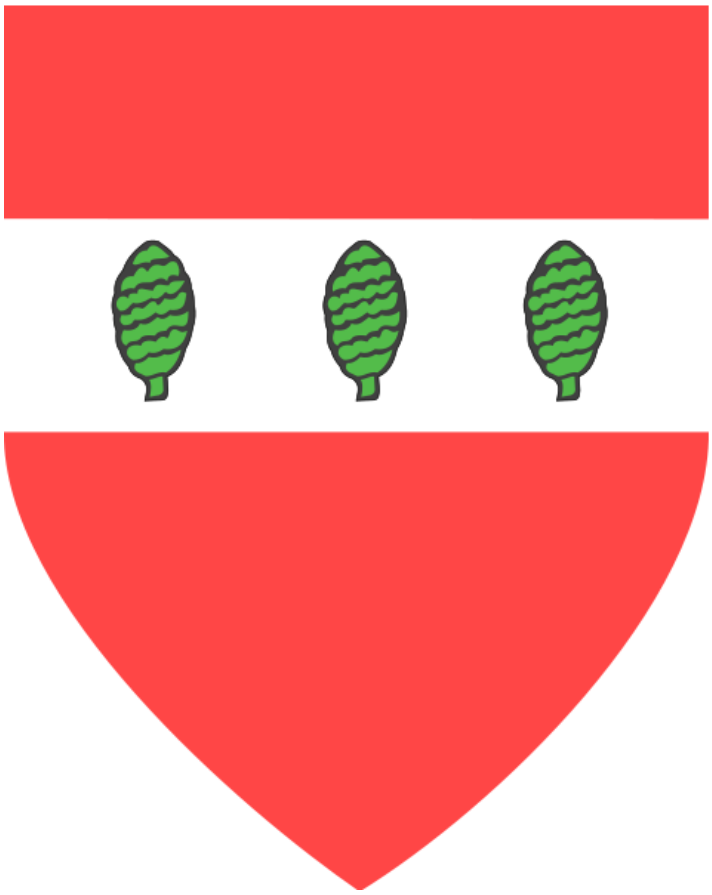
Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Powiat Sztumski 2015

Studio Diagnozy i Profilaktyki
30-011 Kraków
ul. Obożna 17/5
tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Wstęp – Metodologia oraz opis badania 4
Rozdział I - Metryka powiatu sztumskiego 5
Struktura bezrobocia w powiecie sztumskim 5
Rynek alkoholowy 6
Skala problemów społecznych 6
Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych 9
Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży 13
Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców 16
Grupa badawcza 16
Cel badania 16
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców 16
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne 18
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne 23
Narkotyki w środowisku lokalnym 31
Przemoc 33
Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe 38
Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży 42
Grupa badawcza 42
Cel badania 42
Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne 42
Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży 44
Palenie tytoniu 50
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy 54
Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe 64

Hazard i inne ryzykowne zachowania 70
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą 73
Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu 78
Grupa badawcza 78
Cel badania 78
Wyniki badania 78
Podsumowanie i wnioski 85
1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców powiatu sztumskiego 85
2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży. 86
3.Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych. 88
4.Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu. 89

Wstęp – Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa oraz hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania seksualne.

Dzieci objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania zostały przeprowadzone w czasie zajęć. Wybór metody ilościowej sprawił, że najbardziej dogodną metodą była ankieta audytoryjna. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniali samodzielnie ankiety. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w powiecie sztumskim obejmuje 161 uczniów szkół podstawowych, 410 uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz 261 uczniów klas pierwszych i drugich szkół ponadgimnazjalnych. W badaniu wzięli udział uczniowie następujących szkół: Szkoły Podstawowej im. Tysiąclecia Państwa Polskiego w Dzierzgoniu, Publicznej Szkoły Podstawowej w Starym Dzierzgoniu, Zespołu Szkoły Szrajbera w Mikołajkach Pomorskich, Zespołu Szkół w Starym Targu, Gimnazjum im. Jana Pawła II, Gimnazjum im. Zygmunta Steinborn w Przezmarku, Zespołu Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Barlewiczkach, Zespołu Szkół w Dzierzgoniu, Zespołu Szkół im. Jana Kasprowicza w Sztumie.

Rozdział I - Metryka powiatu sztumskiego

Powiat sztumski usytuowany jest w województwie pomorskim. Powiat zajmuje powierzchnię 731 km^2, zamieszkuje go około 43 000 mieszkańców[1]. W skład powiatu wchodzą gminy miejsko-wiejskie: Dzierzgoń i Sztum, gminy wiejskie: Mikołajki Pomorskie, Stary Dzierzgoń, Stary Targ. Poniższe dane zostały przedstawione zbiorczo dla wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu. Dane zostały uzyskane z Urzędu Miasta i Gminy w Sztumie, Urzędu Miejskiego w Dzierzgoniu, Urzędu Gminy w Starym Targu, Urzędu Gminy w Mikołajkach Pomorskich, Urzędu Gminy w Starym Dzierzgoniu.

Struktura bezrobocia w powiecie sztumskim[2]

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące bezrobocia w powiecie z wyszczególnieniem na rok 2013 oraz 2014.

Tab. 1. Struktura bezrobocia w latach 2013-2014.

Struktura bezrobocia w powiecie sztumskim:	2013 rok	2014 rok
Bezrobotnych ogółem	5307 bezrobotnych	4164 bezrobotnych
Z prawem do zasiłku	1000	823
Osoby poprzednio pracujące	4335	3313
Zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pacy	326	223
Osoby dotychczas nie pracujące	972	851
Niepełnosprawnych	230	159
Osoby bezrobotne do 25 roku życia	1543	1262
Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	1124	838
Osoby długotrwale bezrobotne	2678	1963

N – ilość osób

Dane: GUS

[2] Powiatowy Urząd Pracy w Sztumie z/s w Dzierzgoniu

Rynek alkoholowy

Ilość wydanych zezwoleń związanych ze sprzedażą napojów alkoholowych (ogółem 181 osób - stan na 2014 r.), w tym:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
  - do 4,5% - **121**
  - od 4,5% do 18%- **105**
  -powyżej 18% - **73**
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
  - do 4,5% - **31**
  - od 4,5% do 18%- **19**
  -powyżej 18% - 1**3**

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi występującymi na terenie powiatu (dane za 2014 rok):

- 509 osób objętych wsparciem przez Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie (75 osób w 2013 roku)
- 163 rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemu uzależnień (160 osób w 2013 roku)[3]
- **167** interwencji Straży Miejskiej w Sztumie i Straży Miejskiej w Dzierzgoniu związanych z nadużywaniem alkoholu (130 w 2013 roku)[4]
- Pomoc Ośrodków Pomocy Społecznej - spośród 1983 rodzin korzystających z pomocy OPS zlokalizowanych na terenie powiatu sztumskiego w 2014 roku, **163** rodziny korzystały ze świadczeń OPS z powodu problemów uzależnień. (Spośród 2164 rodzin korzystających z pomocy OPS zlokalizowanych na terenie powiatu

[3] Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mikołajkach Pomorskich, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Targu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Dzierzgoniu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzgoniu, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie

[4] Straż Miejska w Sztumie, Straż Miejska w Dzierzgoniu

sztumskiego w 2013 roku, 160 rodzin korzystało ze świadczeń z powodu problemów uzależnień).[5]

- W 2014 roku w związku z procedurą "Niebieskich Kart" sporządzono ogółem **201** wniosków (w 2013 roku w związku z procedurą „Niebieskich Kart" sporządzono ogółem **87** wniosków)[6]

- **<u>Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających popełnionego na terenie powiatu sztumskiego (dane za rok 2014)</u>**[7]

- **150** osoby prowadziły pojazdy na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości, a 3 osoby pod wpływem narkotyków (192 w 2013 roku),
- **82** osoby prowadziły pojazdy na drodze publicznej po użyciu alkoholu (58 w 2013 roku),
- **466** przestępstw kryminalnych ogółem (485 w 2013 roku),
- **72** przypadki zakłócenia porządku publicznego(33 w 2013 roku)
- **6** przypadków podjęcia czynności zawodowych pod wpływem alkoholu (5 w 2013 roku)
- **16** czynów karalnych popełnionych przez nieletnich (8 w 2013 roku).
- **131** osób zatrzymanych do wytrzeźwienia ogółem (42 w 2013 roku)

[5] Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mikołajkach Pomorskich, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Targu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Dzierzgoniu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzgoniu, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie
[6] Dane: Komenda Powiatowa Policji w Sztumie
[7] :Dane: Komenda Powiatowa Policji w Sztumie

Tab. 2. Przestępstwa w powiecie sztumskim.[8]

Artykuł KK Kwalifikacja prawna	Stwierdzonych		Wykrytych		Zakończonych	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Znęcanie się nad rodziną 207§ 1 kk	5	10	-	-	-	-
Groźba karalna 190 § 1 kk	55	50	-	-	-	-
Uchylanie się od płacenia alimentów 209 § 1 kk	42	31	-	-	-	-
Rozpijanie małoletniego 208 kk	0	0	-	-	-	-
Inne	895	802	784	643	927	860

- **przemoc domowa**[9]

- W 2013 roku na terenie powiatu miały miejsce 203 interwencje policyjne, w tym 87 ingerencji dotyczyło przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła łącznie 131 osób, w tym 85 kobiet,17 mężczyzn oraz 29 małoletnich do 13 roku życia. Sprawcami przemocy w rodzinie było łącznie 88 osób -78 mężczyzn oraz 10 kobiet. 66 sprawców znajdowało się pod wpływem alkoholu (7 kobiet, 59 mężczyzn).
- W 2014 roku na terenie powiatu miały miejsce 193 interwencje policji, w tym 201 ingerencji dotyczyło przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła łącznie 224 osoby, w tym 157 kobiet, 57 mężczyzn oraz 10 małoletnich do 13 roku życia. Sprawcami przemocy w rodzinie były łącznie 203 osoby -190 mężczyzn oraz 13 kobiet. 154 sprawców znajdowało się pod wpływem alkoholu (6 kobiet, 148 mężczyzn).

[8] Komenda Powiatowa Policji w Sztumie.
[9] Komenda Powiatowa Policji w Sztumie

- **łamanie prawa [10]**

Przestępstwa stwierdzone na terenie powiatu sztumskiego:

- kradzież z włamaniem

2013 rok - **138**
2014 rok - **121**

- fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną

2013 rok - **5**
2014 rok- **10**

- pobicie
2013 rok -**4**
2014 rok -**5**

-uszkodzenie mienia

2013 rok - **31**
2014 rok - **34**

- kradzież pieniędzy wraz z dokumentami

2013 rok - **6**
2014 rok - **6**

- kradzież mienia

2013 rok - **145**
2014 rok - **104**

-inne
2013 rok-**557**
2014 rok- **454**

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w powiecie sztumskim. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi.

[10] Komenda Powiatowa Policji w Sztumie

Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu sztumskiego [11]

- OPS z terenu powiatu sztumskiego udzieliły pomocy w 2013 roku w postaci świadczeń pieniężnych łącznie 2346 rodzinom, świadczeń rzeczowych – 971 rodzinom, świadczeń porady – 1130 rodzinom. W 2014 roku OPS udzieliły pomocy w postaci świadczeń pieniężnych 1999 rodzinom, świadczeń rzeczowych – 908 rodzinom, świadczeń porady – 1677 rodzinom.

Tab. 3. Powody przyznania pomocy społecznej przyznawanej w latach 2013-2014. Dane zbiorcze dla wszystkich gmin z powiatu sztumskiego.

Powody przyznania pomocy społecznej	2013 rok N	2014 rok N
Ubóstwo	1704	1520
Bezrobocie	1535	1358
Niepełnosprawność	779	751
Długotrwała lub ciężka choroba	439	470
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	460	512
Alkoholizm	161	163
Inne	168	193

N – ilość rodzin

Szkolenia w których uczestniczyli pracownicy PCPR, KRPA, OPS, Świetlic itp. z terenu powiatu sztumskiego.

- 2013 rok: 93 szkolenia
- 2014 rok: 65 szkoleń

Na terenie powiatu sztumskiego funkcjonuje Punkt Konsultacyjno- Terapeutyczny przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Sztumie. W tym miejscu zatrudnieni są następujący specjaliści:

[11] Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mikołajkach Pomorskich, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Targu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Dzierzgoniu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzgoniu, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie

- Specjalista ds. przemocy – udziela konsultacji i porad osobom doświadczającym przemocy w rodzinie i sprawcom tej przemocy oraz ich rodzinom (wykształcenie wyższe w zakresie pedagogiki społecznej),
- Psycholog – udziela konsultacji i porad psychologicznych osobom uzależnionym od alkoholu, innych substancji i ich rodzinom oraz osobom doświadczającym przemocy w rodzinie i sprawcom tej przemocy (wykształcenie wyższe w zakresie nauk psychologicznych),
- Radca prawny – udziela konsultacji i porad prawnych osobom uzależnionym od alkoholu, innych substancji i ich rodzinom oraz osobom doświadczającym przemocy w rodzinie i sprawcom tej przemocy (wykształcenie wyższe w zakresie nauk prawnych),
- Specjalista psychoterapii – wykształcenie wyższe,
- Pedagog –motywowanie osób uzależnionych do podjęcia działania, motywowanie do zmiany szkodliwego wzoru, udzielanie wsparcia osobom uzależnionym po zakończeniu leczenia odwykowego, prowadzenie konsultacji w zakresie wsparcia i pomocy dzieciom z rodzin z problemami alkoholowymi, udzielanie konsultacji osobom doznającym przemocy w rodzinie (ukończenie kursu podstawowego z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie).

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Przemocy w Rodzinie:

- 2013 rok:
  - Liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu- **415**
  - Rodziny z problemem alkoholowym- **193**
- 2014 rok:
  - Liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu- **545**
  - Rodziny z problemem alkoholowym- **334**

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie:

Wybrane projekty realizowane przez PCPR:

1) Projekt systemowy "*Uwierz w siebie*" współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach europejskiego funduszy społecznego". Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie w terminie od 01.01.2013r. do 31.12.2013r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie realizowało projekt systemowy pn. „*Uwierz w siebie*". Celem ogólnym projektu było zwiększenie szans i przygotowanie do życia społecznego i zawodowego 8 osób, byłych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz aktywizacja społeczno, edukacyjna, zdrowotna i zawodowa 8 osób niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe projektu:

- Podniesienie kwalifikacji zawodowych uczestników projektu z terenu powiatu sztumskiego, poprzez udział w kursach, szkoleniach oraz kontynuowanie nauki na różnych poziomach edukacyjnych,
- Kształtowanie postaw samodzielności uczestników z powiatu sztumskiego,
- Poprawa stanu zdrowia uczestników z powiatu sztumskiego.

Do realizacji projektu zaangażowani byli: kierownik PCPR, koordynator zatrudniony na 1/2 etatu, księgowa oraz dwóch pracowników socjalnych w tym jeden ds. osób niepełnosprawnych, otrzymujący dodatki zgodnie z regulaminem PCPR.

2) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie w okresie od 01.01.2014r. do 31.03.2014r. realizowało wspólnie z ośrodkami pomocy społecznej oraz Powiatowym Urzędem Pracy w Sztumie pilotażowy projekt „*Schematom STOP! Wspólne działania instytucji pomocy społecznej i instytucji rynku pracy - pilotaż*", który był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Liderem projektu było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie. Celem ogólnym projektu było utworzenie skoordynowanego (obejmującego powiat i gminy) systemu współpracy instytucjonalnej wobec rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z tytułu bezrobocia,

lub pozostawania w trwałym pokoleniowym bezrobociu i niemożności wyjścia z systemu świadczeń pomocy społecznej, a także testowe wypracowanie nowych instrumentów rodzinnej aktywizacji i integracji społecznej. Projekt poddawany jest aktualnie ewaluacji.
W ramach tego projektu budżet stanowił 700 503,00 zł.

W projekcie brało udział 10 rodzin z terenu powiatu wraz z otoczeniem tych rodzin. W ramach tego projektu została przeprowadzona adaptacja pomieszczenia –Centrum dla Rodzin, w którym to są realizowane szkolenia, kursy, warsztaty, terapia dla rodzin, itp.

Grupy samopomocowe funkcjonujące na terenie powiatu:[12]

a) Klub Anonimowych Alkoholików (dla uzależnionych)- liczba grup: 5
b) Grupa Al- Anon- dla osób współuzależnionych- liczba grup: 2
c) Inne- liczba grup: 1

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

Na terenie powiatu sztumskiego funkcjonuje łącznie **5 świetlic**. W świetlicach zatrudnionych jest łącznie 6 wychowawców. W zajęciach organizowanych w świetlicach korzysta 153 dzieci dziennie, w tym 50 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

W powiecie organizowane są różne działania profilaktyczne dla młodzieży w formie szkoleń oraz warsztatów.

2013 rok:

- Spektakle profilaktyczne, piknik rodzinny „*Stawiam na rodzinę*", warsztaty informacyjno – edukacyjne „*Stop narkotykom*", dni profilaktyki „*Decydujesz – zyskujesz*", zajęcia edukacyjne, „*Festiwal Twórczości Artystycznej Osób Niepełnosprawnych*", warsztaty terapeutyczne: „*Inny nie znaczy gorszy", "Zachowaj Trzeźwy Umysł", "Katarzyna wolna od nałogów", "Parasol", "Wybierz życie rzuć palenie, branie, picie", "Wakacje bez uzależnień"*. Ilość osób uczestniczących: uczniów -3154, nauczycieli -99, rodziców-120.

[12] Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

2014 rok:

Warsztaty terapeutyczne: "*Zachowaj Trzeźwy Umysł*", *"Katarzyna wolna od nałogów"*, *"Wybierz życie rzuć palenie, branie, picie"*, warsztaty profilaktyczne: „*Narkotyki i co dalej*", festyn rodzinny: „*Aktywnie, zdrowo, kolorowo", „Do życia przez integrację*", „*Edukacja na planszy", „Aktywność fizyczna jako czynnik zapobiegający nałogom"*, „*Bajkoterapia i formy teatralne jako sposób rozwiązywania problemów emocjonalnych i wyrażania trudnych emocji*", spektakle teatralne profilaktyczne. Ilość osób uczestniczących: uczniów -3358, nauczycieli 100, rodziców 152.

Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży np.:[13]

- 2013 rok:

  - Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym- ilość osób-73.
  - Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowywane i realizowane przez młodzież, skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe itp. -ilość osób- 562
  - Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych -ilość osób-1252
  - Inne- ilość osób uczestniczących: 379
- 2014 rok:

  - Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym- ilość osób uczestniczących: 68
  - Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowywane i realizowane przez młodzież, skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe itp. -ilość osób uczestniczących: 499

[13] GKRPA

- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych -ilość osób uczestniczących: 1633
- Inne -ilość osób uczestniczących: 299

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 101 osób (50,5% ankietowanych stanowiły kobiety). Wykształcenie większości badanych kobiet to średnie (25,5%), wyższe (37,3%) oraz zawodowe- (29,4%). 3,9% respondentek posiadało wykształcenie podstawowe, a 3,9% badanych kobiet nie miało żadnego wykształcenia. Wśród badanych mężczyzn przeważa wykształcenie średnie (62%). Ponadto 10% badanych mężczyzn miało wykształcenie zawodowe, 10%- wyższe, 12% mężczyzn- podstawowe, a 6% respondentów deklarowało brak jakiegokolwiek formalnego wykształcenia. Średnia wieku wszystkich ankietowanych wynosiła 38,4 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 101 badanych dorosłych osób w powiecie sztumskim , miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych występujących w środowisku lokalnym, w szczególności:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne;
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku;
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- hazard.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako

bardzo poważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców powiatu sztumskiego.

Tab. 4. Ocena ważności problemów społecznych w powiecie sztumskim.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	**46,5%**	38,6%	13,9%	1%	-
Zubożenie społeczeństwa	**16,8%**	30,7%	44,6%	6,9%	1%
Alkoholizm	**13%**	40%	43%	4%	-
Zanieczyszczenie środowiska	**4%**	11,9%	49,5%	30,7%	4%
Problemy mieszkaniowe	**11,9%**	20,8%	49,5%	14,9%	3%
Kryzys rodzinny	**5,9%**	29,7%	44,6%	18,8%	1%
Kryzys norm moralnych	**8,9%**	20,8%	45,5%	21,8%	3%
Narkomania	**5%**	23%	27%	42%	3%
Wzrost przestępczości	**1%**	16,8%	51,5%	24,8%	5,9%
HIV/AIDS	-	-	14,9%	30,7%	54,4%

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w powiecie sztumskim, zdaniem respondentów, na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie. 46,5% mieszkańców uważa, że nadmierne spożywanie alkoholu stanowi bardzo poważny problem w ich powiecie, zaś 38,6% ankietowanych określa go jako poważny problem społeczny. Na kolejnym miejscu znajduje się alkoholizm, problemy mieszkaniowe, kryzys norm moralnych oraz zubożenie społeczeństwa. Nieco mniej poważnymi problemami społecznymi w ocenie respondentów zamieszkujących powiat sztumski są: zanieczyszczenie środowiska i wzrost przestępczości. Respondenci za najmniej poważny problem występujący w ich powiecie uznali problem HIV/AIDS. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu oraz bezrobocia wskazuje na priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywaniu tych problemów społecznych.

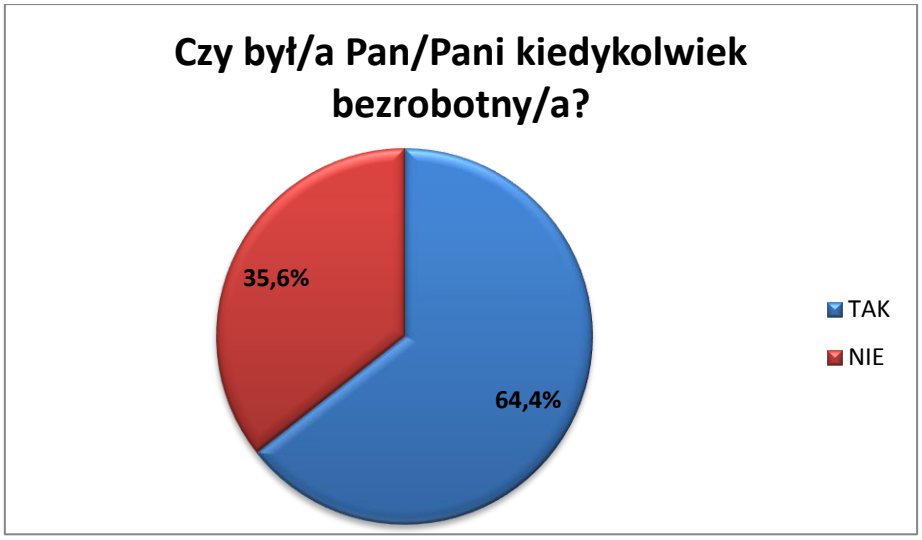
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stale pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

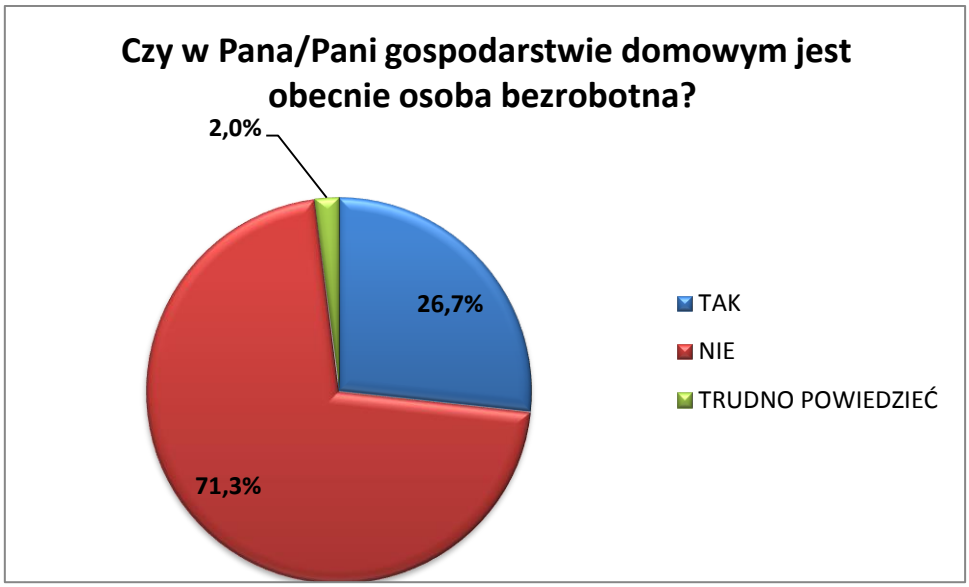
Dorosłym mieszkańcom powiatu sztumskiego zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 64,4% badanych. Wystąpiły nieznaczne różnice w odpowiedziach badanych mieszkańców. Bezrobocia doświadczyło 62,7% respondentek oraz 66% respondentów. Odsetek badanych mieszkańców powiatu sztumskiego, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczają bezrobocia, jest wyższy od wyników badań ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2012 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadcza bezrobocia.

Powyższe pytanie dotyczyło subiektywnych odczuć respondentów i nie precyzowało ram czasowych, dlatego warto uzyskany wynik zestawić z danymi dotyczącymi bezrobocia rejestrowanego. Według danych Statystycznego Vademecum Samorządowca GUS, w 2013 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie sztumskim wyniósł 13,2%.[14]

[14]http://gdansk.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_pomorskie/portret_wojewodztwa/wojewodztwo_pomorskie.pdf

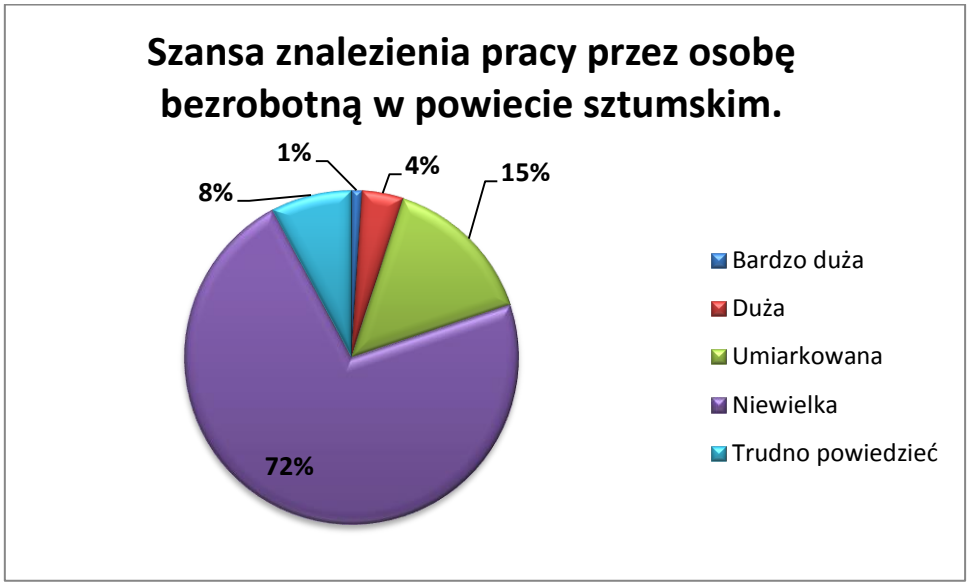

Na pytanie czy w gospodarstwie domowym respondenta jest obecnie osoba bezrobotna, 71,3% badanych deklarowało, że w ich gospodarstwie domowym nie znajduje się osoba bezrobotna.

Odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy oraz odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne jest niski. Warto jednak poznać opinie respondentów na temat szansy znalezienia pracy w powiecie sztumskim. Znaczna część ankietowanych (72%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, 15% ankietowanych ocenia szansę znalezienia pracy jako umiarkowaną, a zaledwie 5% badanych sądzi, że jest ona duża i bardzo duża. Poniższy wykres przedstawia

rozkład odpowiedzi na to pytanie. Nie wystąpiły znaczące różnice pomiędzy odpowiedziami wśród kobiet i mężczyzn.

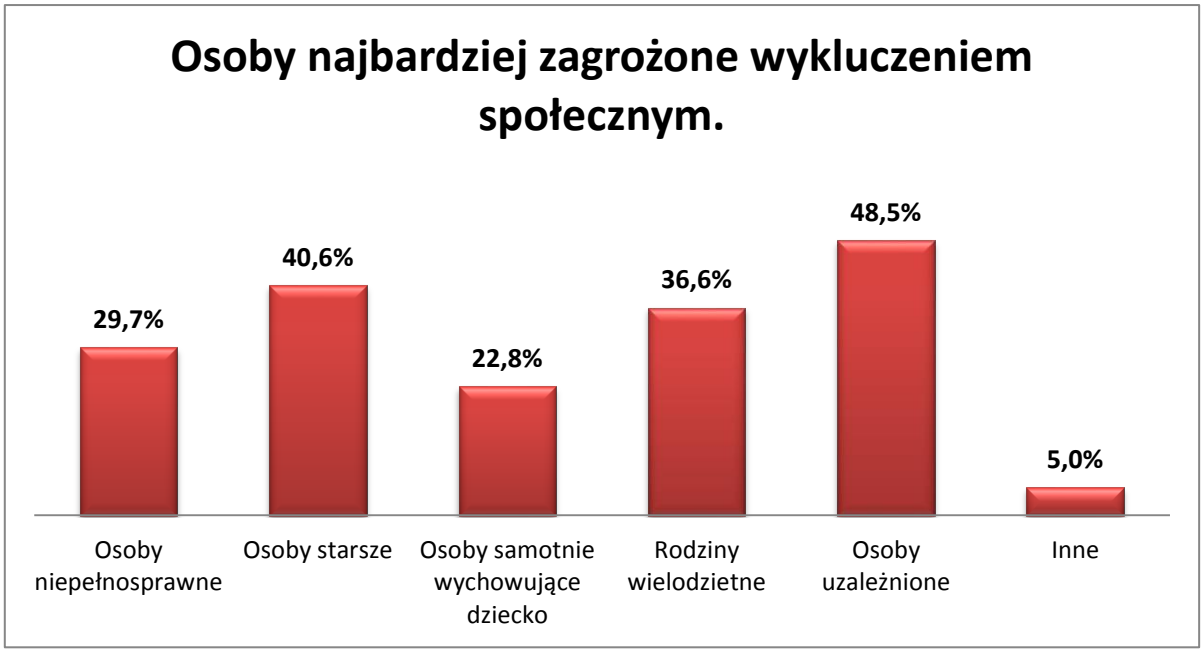

Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. 14,9% respondentów odpowiedziało, że dochód w ich gospodarstwie domowym zaspakaja wszystkie potrzeby oraz pozwala na oszczędzanie. 34,7% ankietowanych zadeklarowało, że w ich gospodarstwie dochód wystarcza na wszystko, lecz nie pozwala na oszczędzanie. 37,6% respondentów deklaruje, że żyje oszczędnie (kupuje najtańsze produkty) i dzięki temu wystarcza na wszystko. 12,9% mieszkańców twierdzi, że w ich gospodarstwie domowym nie wystarcza na zaspokojenie bieżących potrzeb.

Tab. 5. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pana/Pani gospodarstwie domowym.

Starcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie.	**14,9%**
Starcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	**34,7%**
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	**37,6%**
Pieniędzy nie starcza na zaspokajanie bieżących potrzeb	**12,9%**

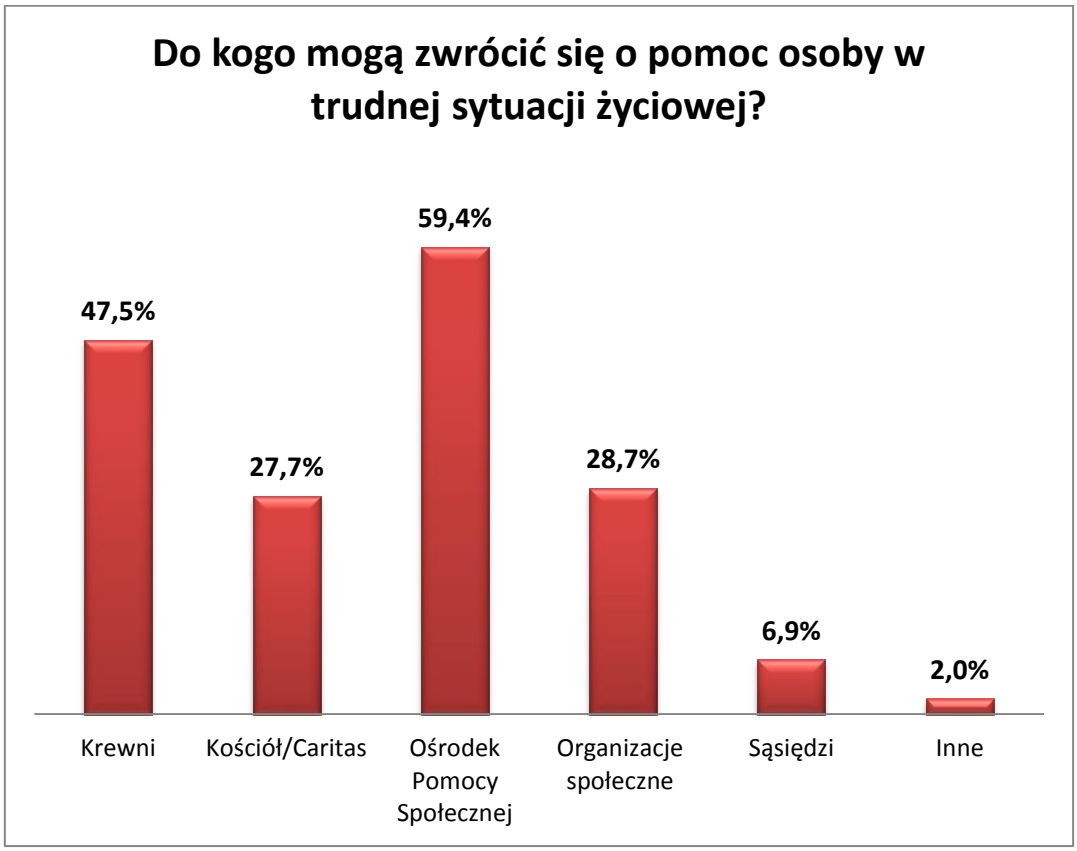
Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. W takich rodzinach może istnieć przyzwolenie na łamanie norm społecznych, mogą występować liczne konflikty i napięcia między członkami rodziny, jak również przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

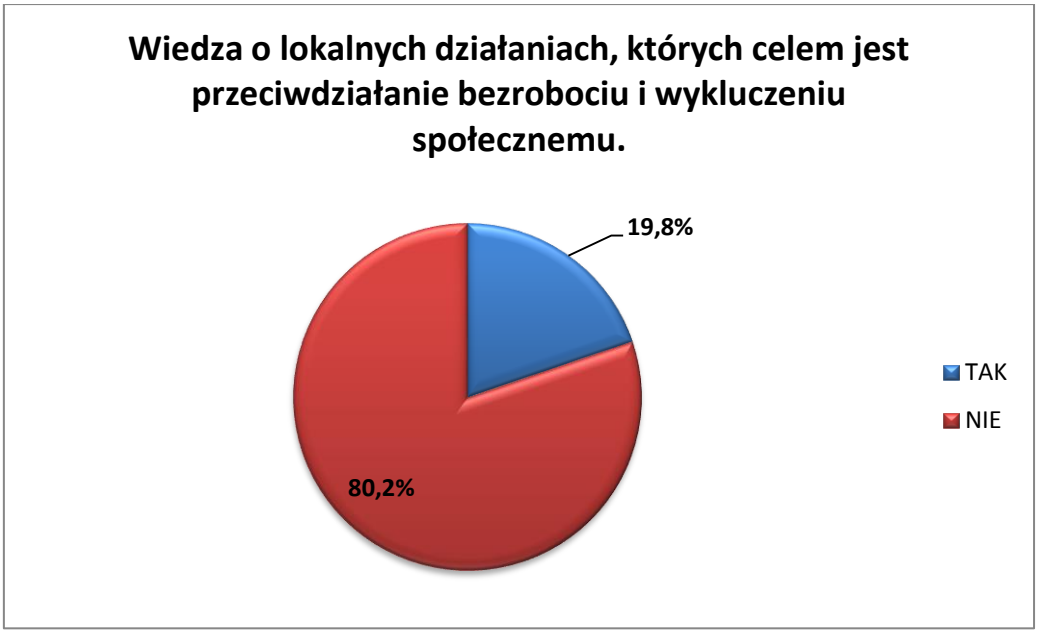
Jak widzimy na powyższym wykresie, badani w powiecie sztumskim, do grupy osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym zaliczają osoby uzależnione (48,5%), osoby starsze (40,6%) oraz rodziny wielodzietne (36,6%). Na kolejnym miejscu wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym znalazły się osoby niepełnosprawne i osoby samotnie wychowujące dzieci. Badani mieszkańcy w kategorii "Inne" wskazywali ponadto osoby bezrobotne.

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców powiatu sztumskiego, mogą liczyć na pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej (59,4%) oraz swoich krewnych (na tę odpowiedź wskazało 47,5% badanych). 28,7%

respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać od organizacji społecznych (fundacje, stowarzyszenia), 27,7% badanych wskazuje na Kościół/Caritas, a 6,9% badanych wskazało na sąsiadów.

Zaledwie 19,8% badanych mieszkańców powiatu sztumskiego posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazły się kursy i szkolenia dla bezrobotnych.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W powiecie sztumskim zjawisko alkoholizmu jest poważnym problemem społecznym. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie."[15]

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosiliśmy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy

[15] CBOS *„Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych"*, 2007r.

inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe. 44,6% respondentów uznało, że nie należy ograniczać handlu alkoholem.

W przeprowadzonym badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 46,5% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 46,5% ankietowanych deklarowało, że na przestrzeni ostatnich 10 lat spożycie alkoholu w ich powiecie nie zmieniło się, a 7% badanych uważa, że zmalało.

Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. 21,8% mieszkańców powiatu sztumskiego deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Wśród działań prowadzonych w powiecie, respondenci wymieniają działalność profilaktyczną prowadzoną w szkołach, działalność Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Klub Anonimowych Alkoholików oraz organizację festynów bezalkoholowych.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu – 51% badanych kobiet oraz 60% badanych mężczyzn w powiecie sztumskim pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), a 15,7% badanych kobiet oraz 12% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 13,7% badanych kobiet oraz 18% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 2% badanych mężczyzn spożywa napoje alkoholowe więcej niż raz w tygodniu, 2% mężczyzn pije alkohol prawie codziennie, a 19,6% kobiet oraz 6% mężczyzn spożywa alkohol średnio raz w miesiącu. Poniższy wykres przedstawia zbiorcze wyniki.

Poniższe statystyki dotyczą rodzajów spożywanych alkoholów przez mieszkańców powiatu sztumskiego. 69,3% badanych spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 12,9% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. 65,3% badanych deklaruje, że spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 6% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. W ciągu ostatnich 12 miesięcy, 73,3% ankietowanych spożywało piwo przynajmniej raz w ciągu tego okresu, a 22,8% respondentów spożywało je 10 lub więcej razy. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi

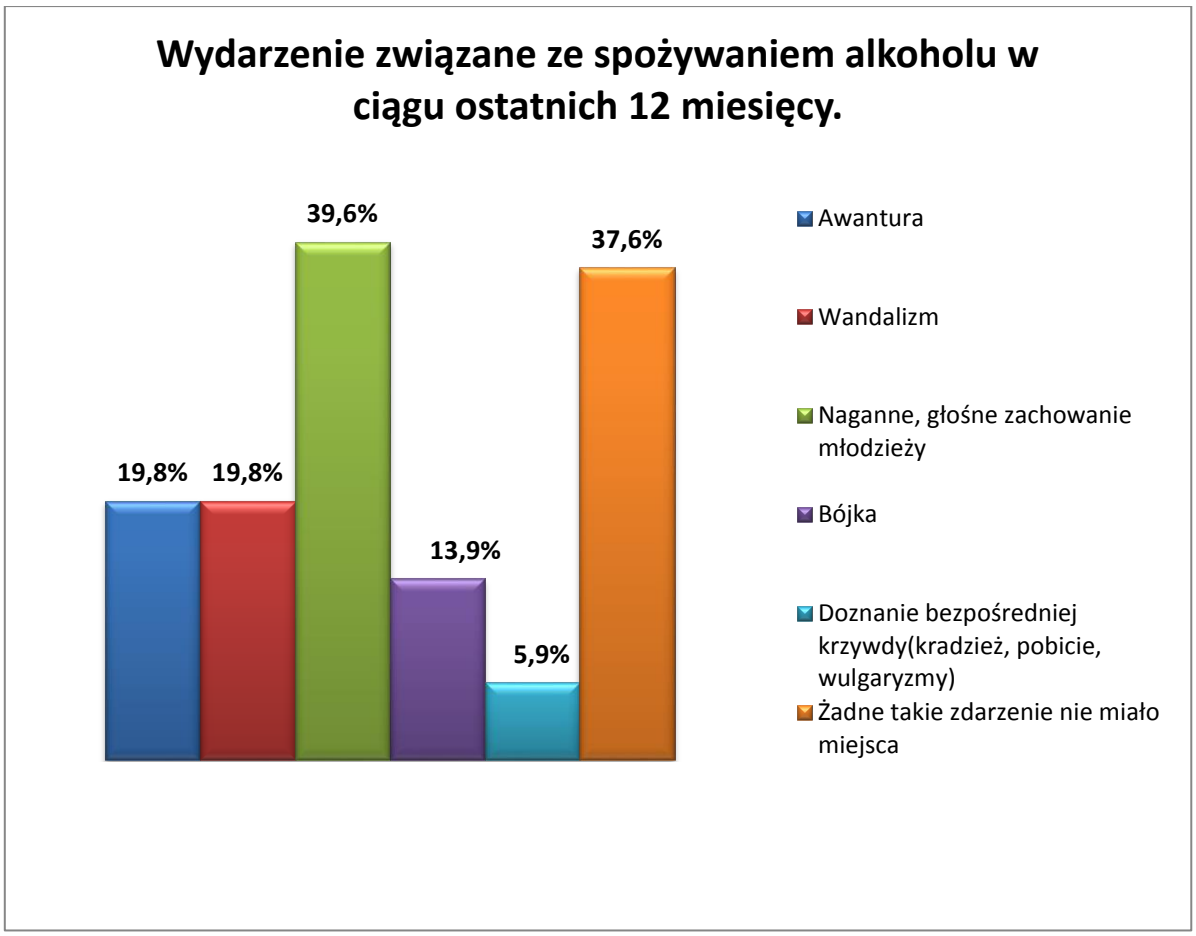
na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

Tab. 5. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców powiatu sztumskiego w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	**26,7%**	**23,5%**	**30,0%**
1-2 razy	23,8%	31,4%	16,0%
3-5 razy	17,8%	17,6%	18,0%
6-9 razy	8,9%	13,7%	4,0%
10-19 razy	12,9%	7,8%	18,0%
20-39 razy	6,9%	3,9%	10,0%
40 i więcej razy	3,0%	2,0%	4,0%
WINO			
Nigdy	**34,7%**	**31,4%**	**38,0%**
1-2 razy	31,7%	33,3%	30,0%
3-5 razy	18,8%	19,6%	18,0%
6-9 razy	8,9%	9,8%	8,0%
10-19 razy	4,0%	5,9%	2,0%
20-39 razy	1,0%	0,0%	2,0%
40 i więcej razy	1,0%	0,0%	2,0%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	**30,7%**	**31,4%**	**30,0%**
1-2 razy	26,7%	27,5%	26,0%
3-5 razy	20,8%	19,6%	22,0%
6-9 razy	8,9%	7,8%	10,0%
10-19 razy	7,9%	9,8%	6,0%
20-39 razy	4,0%	3,9%	4,0%
40 i więcej razy	1,0%	0,0%	2,0%

W przypadku rozróżnienia na płeć– 3/4 respondentek spożyła piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 68,6% respondentek spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy i taki sam odsetek respondentek deklaruje spożycie wina przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 70% badanych mężczyzn deklaruje picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Wino spożyło przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy 62% ankietowanych, zaś 70% respondentów deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

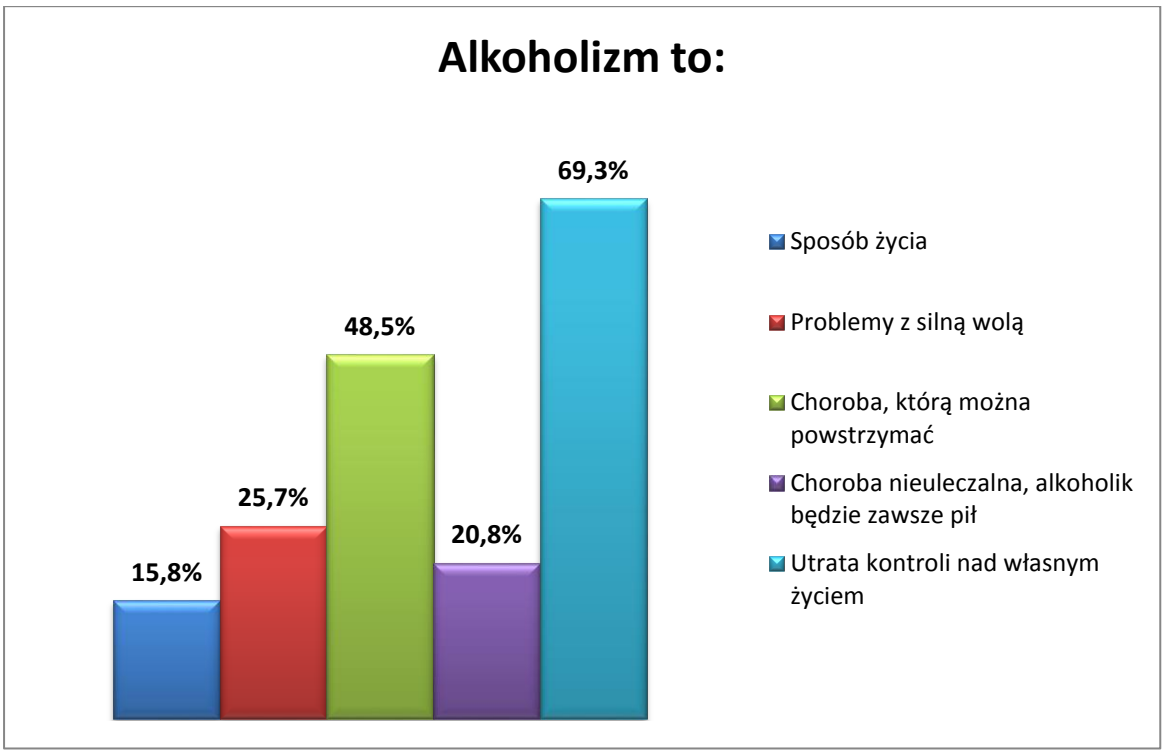
Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobić czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli lub byli świadkami któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. 37,6% badanych nie było świadkiem ani uczestnikiem tego typu wydarzeń, 39,6% respondentów doświadczyła lub była świadkiem głośnego i nagannego zachowania młodzieży, kolejno 19,8% doświadczyła awantury, 19,8% osób - wandalizmu, 13,9% ankietowanych- bójki, a 5,9% osób doznało bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia lub wulgaryzmów.

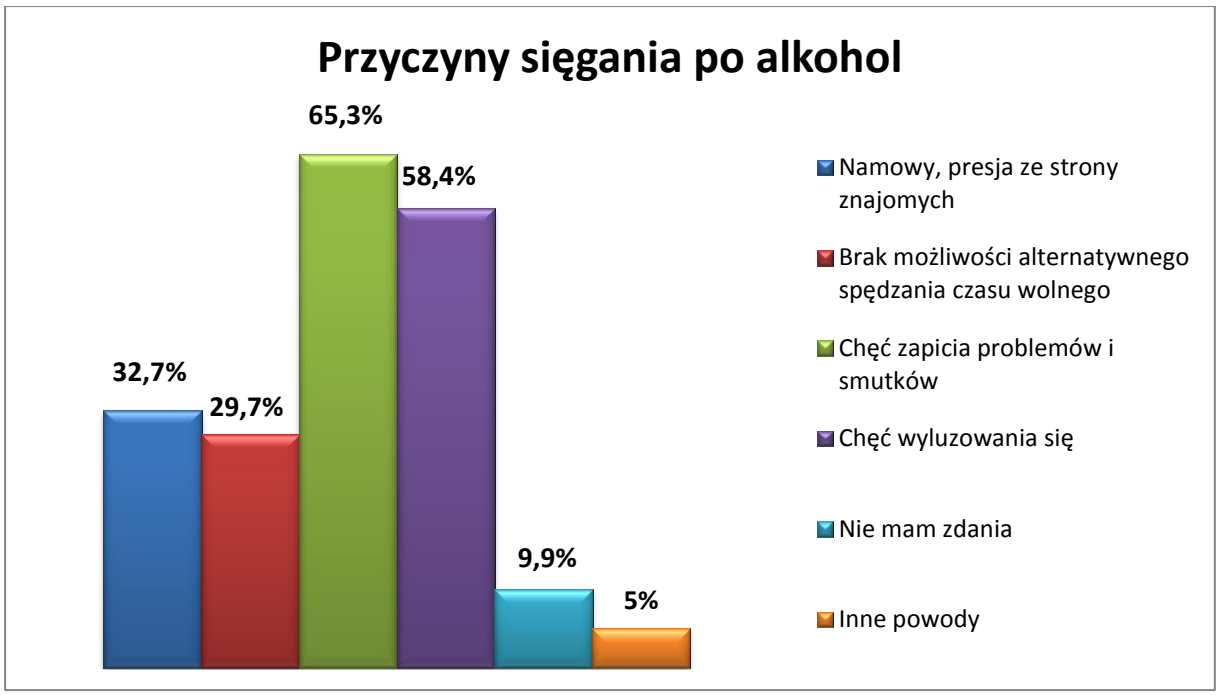
Jak widać, najwięcej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z nagannie zachowującą się młodzieżą oraz z awanturującymi się osobami.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszanym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (69,3%); badani określają alkoholizm jako chorobę, którą można powstrzymać (48,5%) i problemy z silną wolą (25,7%). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** 20,8% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła. 15,8% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez

specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

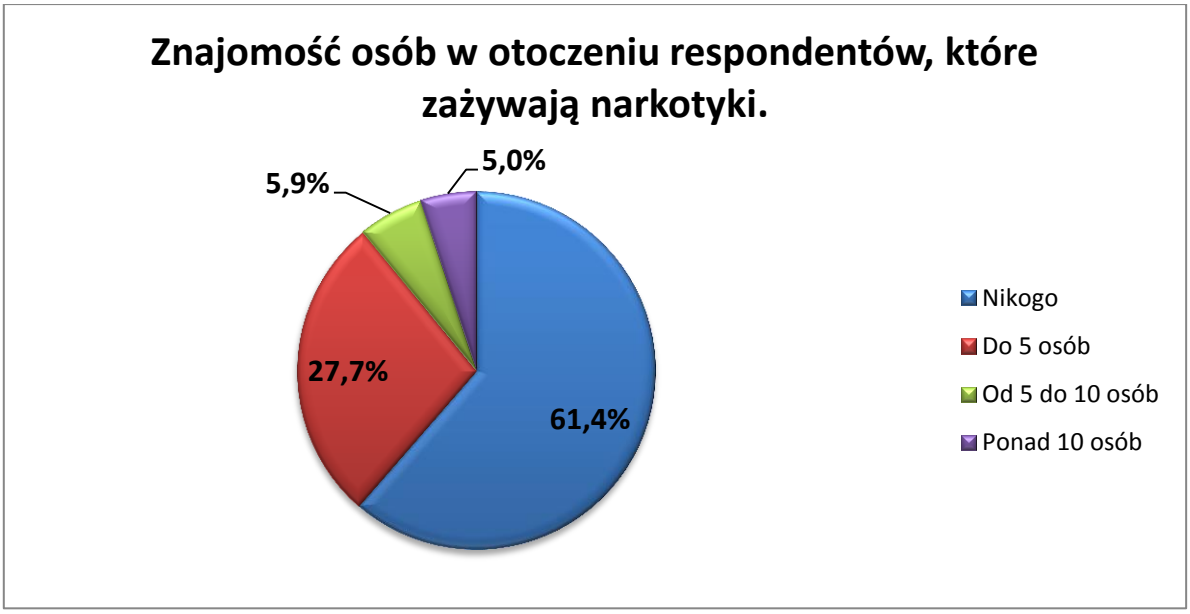

Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mieszkańcy mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia" problemów i smutków (65,3%) oraz chęć wyluzowania się (58,4%). Kolejnym powodem była presja ze strony znajomych (32,7%) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania wolnego czasu (29,7%), zaś 9,9% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest umiarkowanie poważny w powiecie sztumskim . Odsetek badanych mieszkańców, który próbował narkotyków jest porównywalny do wyników analiz ogólnopolskich. Zapytaliśmy respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które używają narkotyków. 64,7% badanych kobiet deklaruje, że w ogóle nie zna nikogo, a 19,6% badanych kobiet deklaruje, że zna do 5 osób, które zażywają narkotyki. Jeśli chodzi o badanych mężczyzn – 58% przyznaje, że nie zna nikogo, 36% badanych mężczyzn deklaruje, że zna do 5 osób, 2% mężczyzn zna od 5 do 10 osób, a 2% mężczyzn ponad 10 osób, które zażywają narkotyki. Całościowe zestawienie odpowiedzi respondentów przedstawia poniższy wykres.

61,4% badanych przyznaje, że nie zna nikogo, a 27,7% znających do 5 osób i 10,9% ankietowanych znających więcej niż 5 osób to umiarkowanie niepokojący wynik. W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość badanych mieszkańców powiatu sztumskiego nie posiada takiej wiedzy (84,2%).

Wśród mieszkańców wystąpiło nieznaczne zróżnicowanie na płeć pod względem używania narkotyków, o czym świadczą wyniki podsumowujące następne pytanie: *„Czy kiedykolwiek zażyłeś narkotyk?”*. Do zażycia narkotyku przyznało się 3,9% badanych kobiet oraz 6% badanych mężczyzn. Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto zażywanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej *„Postawy wobec narkotyków”* z 2011 roku. Spytano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. W stosunku do naszych respondentów (5%), wyższy odsetek badanych odpowiedział „*tak*” – 7%. 93% populacji w 2011 roku deklarowało, że nie próbowało narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki w populacji zażywali głównie mężczyźni (10%) i tylko 4% kobiet.

Zapytaliśmy również ankietowanych o przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Dwóch badanych mieszkańców powiatu sztumskiego odpowiedziało, że zdarzyło się im przebywać w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Przemoc

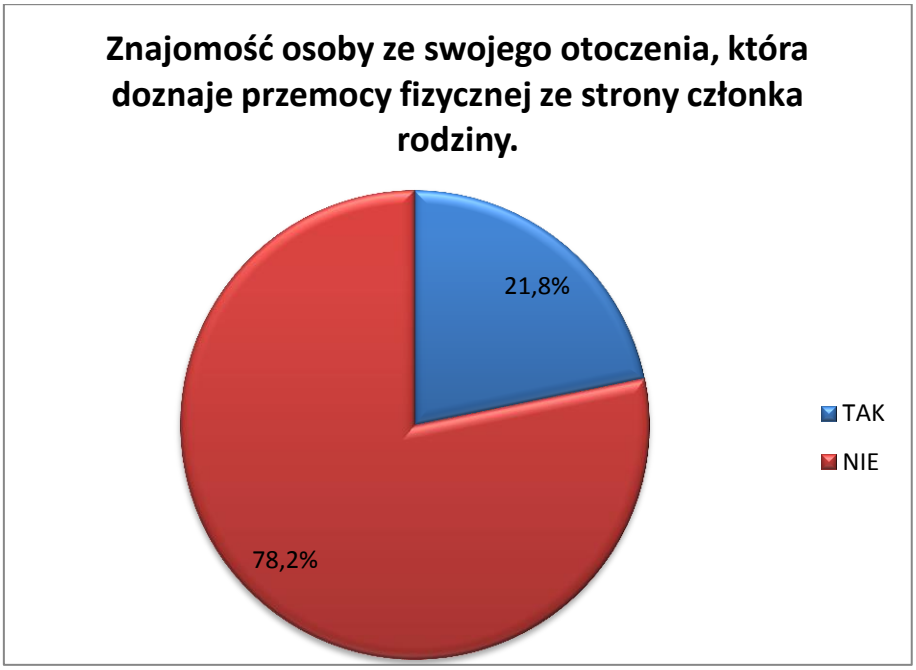
„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotece. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”. [16]

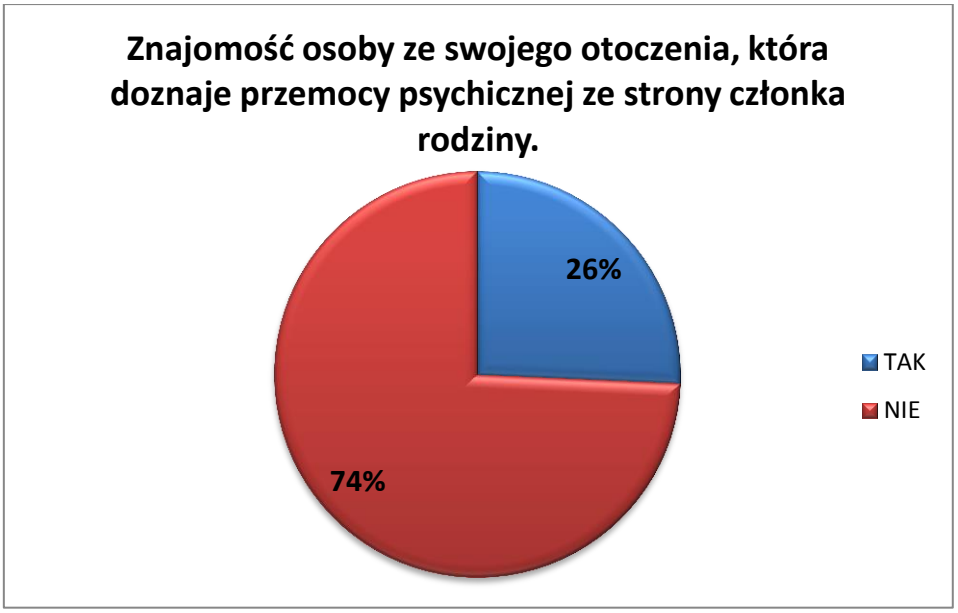
Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w powiecie sztumskim .

[16] CBOS „*Przemoc i konflikty w domu”,* 2009r.

Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają **przemocy fizycznej ze strony najbliższych**. Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (78,2%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (21,8%). Rodziny, w których występuje przemoc zna 27,5% badanych kobiet oraz 16% badanych mężczyzn.

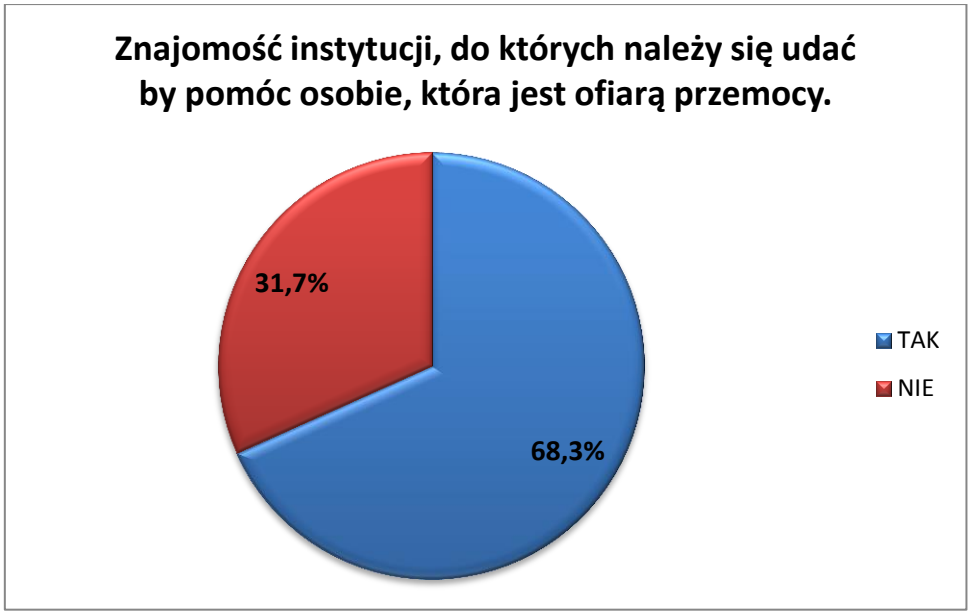

Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Przeważają badani, którzy nie znają takich osób (74%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (44%). Zestawienie według płci wygląda następująco– 33,3% badanych kobiet oraz 18% badanych mężczyzn zna takie rodziny.

Skala zjawiska przemocy zdaje się być stosunkowo poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc psychiczna i fizyczna w rodzinie jest poważnym problemem społecznym. Jak widać również stanowi ona problem w powiecie sztumskim.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. 68,3% badanych posiada taką wiedzę, pozostałą część badanych należałoby poddać edukacji w tej kwestii. 80% badanych mężczyzn oraz 56,9% badanych kobiet przyznało, że posiadają taką wiedzę.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Zdecydowana większość badanych zaprzeczyła temu stwierdzeniu (93%), zaś 5% badanych nie miało zdania. Zaledwie 2% badanych uznało możliwość zaistnienia takich warunków. Jak widzimy, większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.[17] Badając postawy mieszkańców powiatu sztumskiego względem tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą."

Tak – 12,9% Nie – 82,1%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	11,8%	14%
Nie	88,2%	86%

W tym pytaniu wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Badani mężczyźni częściej niż badane kobiety odpowiadali twierdząco na to pytanie. Stosunkowo niewielu badanych mieszkańców zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, kiedy dziecku trzeba, na przykład, dać klapsa.

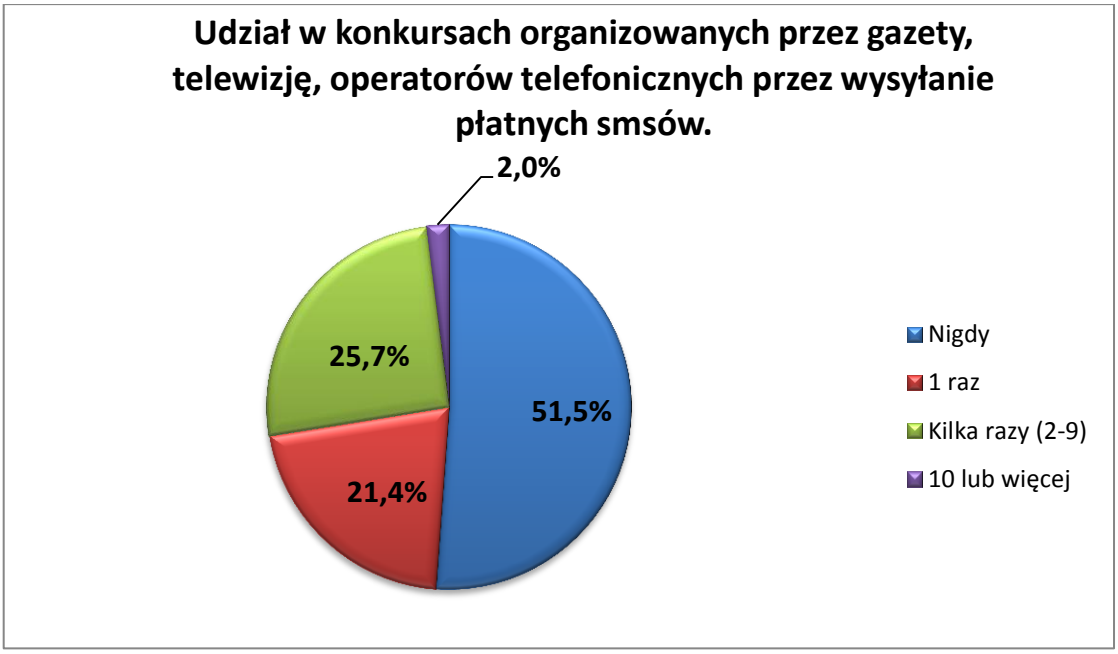
Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 62,4% badanych odpowiedziało, że nie zna, jednak 37,6% pozostałych to dużo jak na takie wykroczenie, jakim jest uderzenie małoletniego.

[17] Dz. U. Nr 125, poz. 842

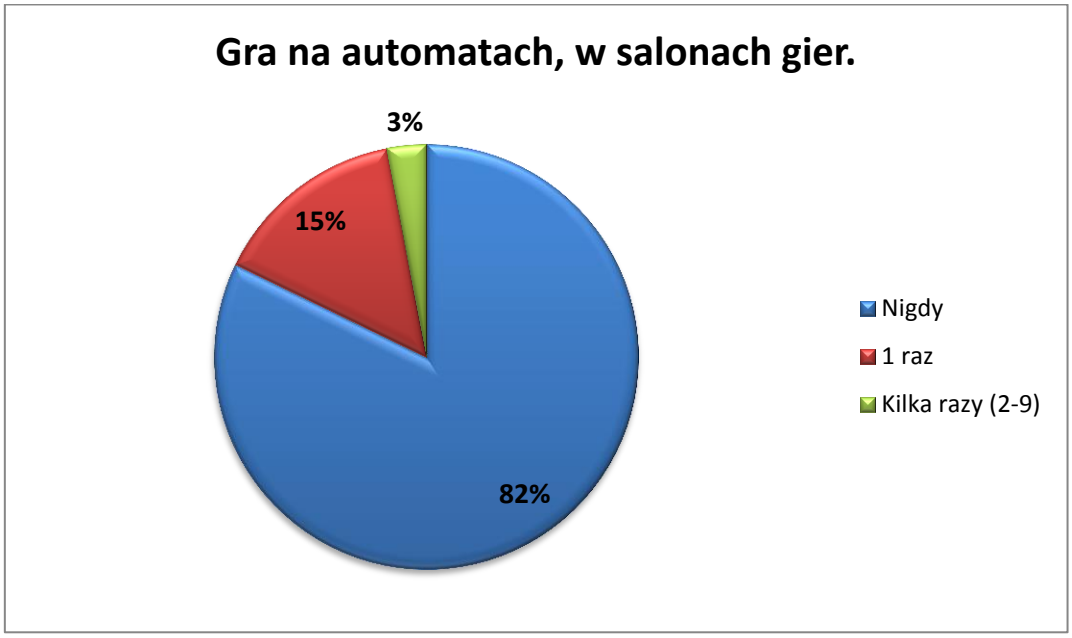

Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe

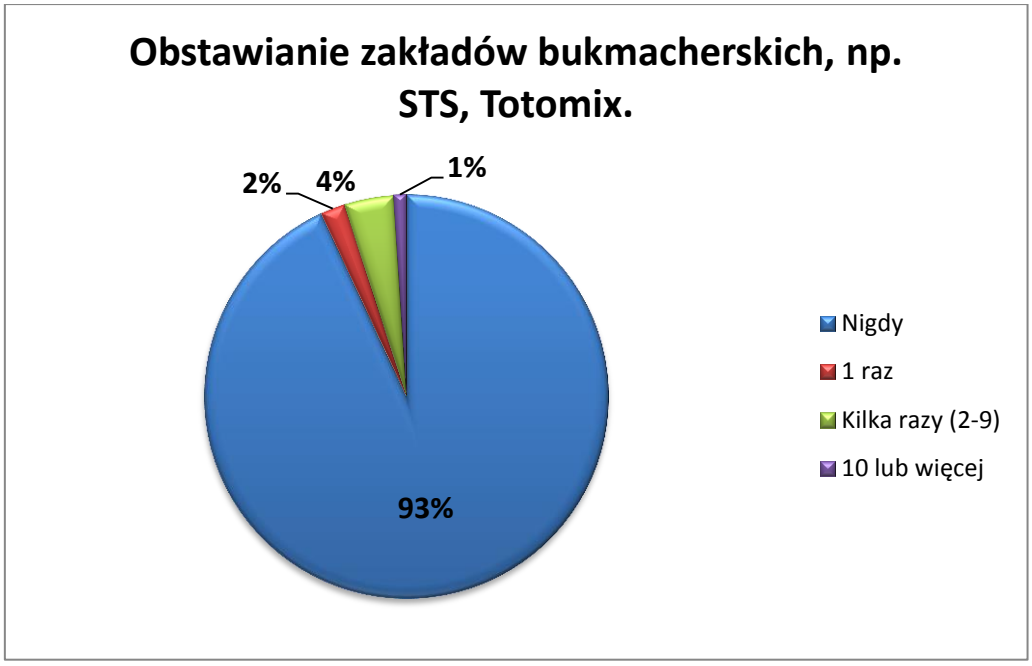
Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzieży. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając mieszkańców powiatu sztumskiego o ich osobiste doświadczenia.

51,5% mieszkańców powiatu sztumskiego nie brało udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 21,4% badanych wzięło udział w takim konkursie raz, 25,7% badanych – kilka razy(2-9). 54% badanych kobiet i 60,5% badanych mężczyzn brało udział w tego typu konkursach. W badaniu CBOS w 2011 roku na temat hazardu, 18% Polaków deklarowało uczestnictwo w konkursach czy grach tego typu w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Większość badanych nie grała nigdy na automatach, 15% badanych zrobiło to raz, 3% badanych - dwa lub więcej razy. Tego typu doświadczenia miało mniej badanych mężczyzn (9,3%) niż badanych kobiet (16%).

Podobnie, jak w przypadku pytania o grę na automatach, większość badanych mieszkańców powiatu sztumskiego nie obstawiała nigdy żadnych zakładów bukmacherskich, 2% respondentów zrobiło to raz, 4% badanych - kilka razy, zaś 1% badanych – 10 lub więcej razy. Wystąpiło niewielkie zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć badanych. 5,9% badanych kobiet oraz 8% badanych mężczyzn miało tego typu doświadczenia.

W grze na pieniądze w Internecie brało udział 4% badanych mieszkańców powiatu sztumskiego (5,9% kobiet i 2% mężczyzn). Badanie CBOS z 2011 roku pokazuje, że

zaledwie 1% Polaków grało w jakąkolwiek grę na pieniądze w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W tym miejscu warto dodać, że w naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu łącznie wzięło udział 832 uczniów. W szkołach podstawowych przebadano 161 uczniów (87 dziewczynek i 74 chłopców), w szkołach gimnazjalnych 410 uczniów (214 dziewczyn i 196 chłopców), a w szkole ponadgimnazjalnej 261 uczniów (128 dziewczyn i 133 chłopców). Średnia wieku w szkołach podstawowych wyniosła 13 lat, w gimnazjach – 15,4 lat, zaś w szkole ponadgimnazjalnej – 17,5 lat. Ankieta składała się z 60 pytań zamkniętych. Uczniowie szkół podstawowych wypełniali krótsze ankiety (50 pytań zamkniętych).

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- hazardu i innych ryzykownych zachowań;
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Ankieta została skonstruowana w taki sposób, by możliwe było porównanie wyników tego badania z wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na

reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkoły ponadgimnazjalnej (wiek: 17-18) w 2011 roku (J. Sierosławski, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2011 roku. Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii). W naszym badaniu, oprócz uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, uwzględniliśmy również uczniów klas szóstych szkół podstawowych. Poniższa tabela ilustruje nasilenie spożywania alkoholu, palenia papierosów, używania narkotyków i dopalaczy w poszczególnych grupach wiekowych w powiecie sztumskim:

Tab.6. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkoły Podstawowe		Gimnazjum		Szkoły Ponadgimnazjalne	
	N	%	N	%	N	%
Picie alkoholu	32	**19,9**	263	**64,1`**	226	**86,6**
Palenie papierosów	21	**13**	194	**47,7**	145	**55,8**
Używanie narkotyków	2	**1,2**	58	**14,1**	54	**20,7**
Używanie dopalaczy	2	**1,9**	16	**3,9**	13	**5**

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Z otrzymanych rezultatów wynika, że wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po wybrane rodzaje substancji psychoaktywnych. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 19,9% uczniów szkół podstawowych, 64,1% gimnazjalistów oraz 86,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Alkohol jest środkiem psychoaktywnym najbardziej rozpowszechnionym wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Uzyskane wyniki są niższe zarówno w przypadku gimnazjalistów jak i uczniów szkoły ponadgimnazjalnej od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w ciągu całego życia piło 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 95,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej

Stosunkowo rozpowszechnione w powiecie sztumskim jest również palenie papierosów – w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniosło 47,7%, a w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 55,8%. Z badań ESPAD z 2011 roku wynika, że raz

w życiu papierosy paliło 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Wyniki badań wskazują na znaczny odsetek uczniów szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej sięgających po narkotyki. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi. Sondaż Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. W naszym badaniu 3,9% gimnazjalistów i 5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej kiedykolwiek używało dopalaczy, zaś w badaniu ESPAD z 2011 roku odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek używali dopalaczy wyniósł 10,5% w grupie gimnazjalistów oraz 15,8% w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W następnej kolejności zostaną dokładnie przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Średni wiek pierwszego kontaktu z alkoholem wynosił dla poszczególnych grup wiekowych: 10,9 lat- uczniowie szkoły podstawowej, 13 lat – gimnazjaliści, 14,8 lat – uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej. Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii spożywania alkoholu, w gimnazjum alkohol wypiło 66,3% badanych chłopców oraz 62,1% badanych dziewczyn. W szkole ponadgimnazjalnej do picia alkoholu przynajmniej raz w życiu, przyznało się 87,5% badanych uczennic oraz 85,7% badanych chłopców, co stanowi duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z alkoholem. W badaniu ESPAD z 2011 roku kiedykolwiek w życiu piło alkohol 66% gimnazjalistów oraz 67,9% gimnazjalistek, a także 89% uczniów oraz 85,6% uczennic szkoły ponadgimnazjalnej. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych.

Tab.7. Spożywanie napojów alkoholowych przez młodych mieszkańców w powiecie sztumskim .

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	19,9%	64,1%	86,6%
Nie	80,1%	35,9%	13,4%

Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu, uczniowie szkoły podstawowej podawali chęć zaimponowania oraz presję rówieśniczą. Uczniowie ze starszych grup

wiekowych wskazywali często na okazje towarzyskie jako powód sięgania po alkohol**.** Jest to zgodne z polską obyczajowością, według której spotkania rodzinne i towarzyskie powinny odbywać się przy napojach alkoholowych.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w powiecie sztumskim zaobserwowano znaczne zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 8. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w powiecie sztumskim.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	18,6%	5,9%	3,8%
Raczej trudno	11,8%	4,4%	5%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	19,3%	27,3%	13%
Raczej łatwo	9,9%	25,1%	31,8%
Bardzo łatwo	7,5%	29,5%	40,6%
Nie wiem	32,9%	7,8%	5,7%

Wśród uczniów szkół podstawowych 17,4% ankietowanych uznało zakup alkoholu za czynność łatwą i bardzo łatwą, natomiast podobnej odpowiedzi udzieliło więcej gimnazjalistów –54,6% oraz uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 72,4%. Wyraźnie widać tendencję wzrostową w ocenie dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi w zależności od rodzaju szkół- starsi uczniowie znacznie częściej niż ich młodsi koledzy wskazywali, że zakup alkoholu w ich otoczeniu jest czynnością raczej łatwą bądź bardzo łatwą. **Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.**

Uzyskane wyniki są zbliżone do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których 49,3% gimnazjalistów oraz 73,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że zakup piwa jest dla nich bardzo łatwy, 39,5% gimnazjalistów oraz 67,8% uczniów szkoły

ponadgimnazjalnej uznaje zakup wina za czynność bardzo łatwą, zaś 33,4% gimnazjalistów oraz 67,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wypowiada się w ten sposób o kupowaniu wódki.

Badani uczniowie szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych najczęściej spożywali alkohol po raz pierwszy na wakacjach i w czasie wolnym. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 9. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu. Procent odnosi się do uczniów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś kontakt z alkoholem?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
W szkole	-	-	4,6%
W czasie wolnym	14,3%	25%	29%
Na dyskotece/w pubie	7,2%	16,7%	19,4%
Na wakacjach	25%	35,4%	35%
W domu	46,4%	14,6%	7,8%
W innej sytuacji	7,1%	7,3%	4,2%

Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 35,4% gimnazjalistów oraz 35% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy mieli kontakt z alkoholem. 25% gimnazjalistów oraz 29% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spożyło pierwszy raz w życiu alkohol w czasie wolnym. W grupie badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego, swój pierwszy kontakt z alkoholem w domu miało 14,6% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 7,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu.

Tab. 10. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Procenty dotyczą uczniów, którzy mieli kontakt z alkoholem.

	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
PIWO		
Nigdy	**8,8%**	**5,5%**
1-2 razy	32,4%	16,6%
3-5 razy	19,9%	16,6%
6-9 razy	15,7%	14,3%
10-19 razy	14,8%	18,0%
20-39 razy	8,3%	12,4%
40 i więcej razy	50,0%	16,6%
WINO		
Nigdy	**42,1%**	**41,5%**
1-2 razy	11,1%	34,6%
3-5 razy	3,7%	11,5%
6-9 razy	5,1%	8,8%
10-19 razy	0,9%	0,9%
20-39 razy	0,9%	1,8%
40 i więcej razy	42,1%	41,5%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE		
Nigdy	**24,5%**	**9,7%**
1-2 razy	38,9%	25,3%
3-5 razy	19,0%	21,2%
6-9 razy	12,5%	16,1%
10-19 razy	11,6%	12,4%
20-39 razy	4,2%	4,6%
40 i więcej razy	3,2%	10,6%

Jak wynika z powyższej tabeli, spożycie co najmniej jednego piwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez uczniów, wynosi 91,2% w grupie gimnazjalistów, 94,5% w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, spożywanie wina – gimnazja – 57,9%, szkoły

ponadgimnazjalne – 58,5%. Natomiast poziom picia napojów wysokoprocentowych wynosi 75,5% w gimnazjach, 90,3% w szkole ponadgimnazjalnej.

48,8% gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem spożywało alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 11% uczniów z tej grupy wiekowej spróbowało alkoholu tylko raz w życiu, a 10,6%-średnio raz w miesiącu. 24,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało napoje alkoholowe kilka razy w miesiącu, 14,3% uczniów – średnio raz w miesiącu, 10,1% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, 43,8% uczniów - okazjonalnie (kilka razy w roku), 4,1% ankietowanych spośród tej grupy uczniów spożyło alkohol tylko raz w życiu, 10,1%- więcej niż raz w tygodniu, 3,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych odpowiedziało, że spożywa alkohol prawie codziennie.

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 60,7% uczniów szkoły podstawowej, 86,6% gimnazjalistów oraz 80,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej mających kontakt z alkoholem.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 57,7% uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 22,8% gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 15,4% gimnazjalistów upiło się 2-9 razy, a 4,1% uczniów z tej grupy 10 lub więcej razy. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 53% uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 22,6% uczniów upiło się tylko raz, 19,4% uczniów – kilka razy, a 5,1% ankietowanych z tej grupy- 10 lub więcej razy.

Podsumowując, **25,4% gimnazjalistów oraz 39% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem** (procenty dotyczą wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem). W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu

nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Do przekroczenia progu nietrzeźwości chociaż raz w życiu przyznało się 48,6% gimnazjalistów oraz 70,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, zaś do silnego upicia się chociaż raz w życiu przyznało się 44,5% gimnazjalistów oraz 65,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Wyniki uzyskane w naszym badaniu wskazują na niższy odsetek uczniów, którzy posiadali tego typu doświadczenia.

Rodzina odgrywa istotną rolę w wychowywaniu młodego pokolenia. Rodzice mogą mieć decydujący wpływ na podejmowanie doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi przez ich dzieci, dlatego też ta kwestia została poruszona w badaniach. Uczniowie udzielali odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 11. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	13,8%	24,4%
Ukarali mnie	3,3%	1,8%
Nie zorientowali się	33,3%	25,8%
Zauważyli, ale nie zareagowali	2,8%	6,5%
Taka sytuacja nie miała miejsca	46,7%	41,5%

1/2 gimnazjalistów oraz 2/5 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie doświadczyło takiej sytuacji. W sytuacji, kiedy rodzice rozpoznają stan upojenia alkoholowego u dzieci, czasami reagują gniewem. Kary zastosowane przez rodziców to m.in. zakaz wychodzenia z domu oraz zakaz korzystania z komputera. **Niepokojący wydaje się jednak znaczny odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu (33,3% gimnazjalistów, 25,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej).**

Palenie tytoniu

Analizę związaną z paleniem papierosów w powiecie sztumskim warto zacząć od wskazania średniego wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi kolejno: dla uczniów szkół podstawowych-11 lat, gimnazjalnych – 12,6 lat,

dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 14,3 lat. Odsetek badanych osób, które kiedykolwiek paliły papierosa (13% uczniów szkół podstawowych, 47,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 55,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) jest niższy od wyników badania ESPAD z 2011 roku, według których w czasie całego życia, jakiekolwiek doświadczenia z paleniem miało 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia z paleniem papierosów.

Tab. 12. Palenie papierosów przez młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.

Czy paliłeś kiedykolwiek papierosy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	13%	47,7%	55,8%
Nie	87%	52,3%	44,2%

Powyższe pytanie odnosiło się do zjawiska eksperymentowania z tą substancją, czyli podejmowania prób palenia tytoniu. W kolejnym pytaniu interesowało nas poznanie rozmiarów grupy aktualnie palących młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.

Tab.13. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD z 2011 roku. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni w powiecie sztumskim. Dotyczy uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z papierosami.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Nie	**44,7%**	70,2%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	**11,1%**	8,2%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	**9,5%**	4,1%
	1-5 papierosów dziennie	**11,6%**	8,2%
	6-10 papierosów dziennie	**15,3%**	5,3%
	11-20 papierosów dziennie	**5,3%**	2,4%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	**2,6%**	1,7%
Szkoła Ponadgimnazjalna	Nie	**37,9%**	58,1%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	**15%**	9,8%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	**5,7%**	4,9%
	1-5 papierosów dziennie	**15,7%**	11,1%
	6-10 papierosów dziennie	**15%**	9%
	11-20 papierosów dziennie	**5%**	5%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	**5,7%**	2,1%

Badani uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie o palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Wśród gimnazjalistów 11,1% uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, a 11,6% uczniów – 1-5 papierosów dziennie. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 15,7% uczniów paliło od 1 do 5 papierosów dziennie w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, 15% uczniów – 6-10 papierosów dziennie, a 5% uczniów – 11- 20 papierosów dziennie.

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 55,3% gimnazjalistów oraz 62,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej palenie papierosów. Według ESPAD z 2011 roku, w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 29,8% gimnazjalistów oraz 41,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab.14. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży w powiecie sztumskim.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	16,1%	2,7%	3,8%
Raczej trudno	11,8%	3,9%	3,5%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	13,7%	11%	7,3%
Raczej łatwo	20,5%	21,5%	24,2%
Bardzo łatwo	17,4%	57,3%	57,7%
Trudno powiedzieć	20,5%	3,7%	3,5%

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. 13,7% uczniów szkoły podstawowej wskazało na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 17,4% uczniów z tej grupy wiekowej zakup papierosów jest bardzo łatwy. Odsetek uczniów, którzy oceniają zakup papierosów jako bardzo łatwy wzrasta w starszych grupach wiekowych (57,3% uczniów gimnazjów i 57,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na odpowiedź *bardzo łatwo*). **Powinno to uświadamiać dorosłym, że młodzi ludzie mają stanowczo zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18**

roku życia. Uzyskane wyniki w przypadku uczniów szkół gimnazjalnych są wyższe, a ponadgimnazjalnych niższe, od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których odsetek uczniów określających zdobycie papierosów jako bardzo łatwe zadanie wśród gimnazjalistów wyniósł 48,1%, zaś w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 67,5%.

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia był rezultatem własnej decyzji (gimnazja – 75% uczniów, szkoły ponadgimnazjalne – 84% uczniów mających kontakt z papierosami). Badani wskazywali również na wpływ rówieśników (gimnazja – 25% uczniów, szkoły ponadgimnazjalne – 16% uczniów mających kontakt z papierosami). Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej. Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosy, ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Tab. 15. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa. Odsetek badanych odnosi się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z papierosami.

Gdzie po raz pierwszy paliłeś?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	10,5%	5,3%	10%
Dyskoteka/pub	-	3,2%	10%
Wakacje	21,1%	37,2%	26,4%
Czas wolny/po lekcjach	47,4%	46,8%	45%
Dom	15,8%	7,5%	7,1%
Inna sytuacja	5,2%	-	1,4%

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały czas wolny po lekcjach oraz wakacje jako początek kontaktu z papierosami. 37,2% gimnazjalistów oraz 26,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na wakacje. Wśród uczniów szkół gimnazjalnych odsetek badanych wskazujących na czas wolny wyniósł 46,8%, zaś w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 45%. Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie

wakacyjnych wyjazdów. Uczniowie wskazywali również na dom, szkołę oraz dyskotekę jako miejsca, w których mieli pierwszy kontakt z papierosami.

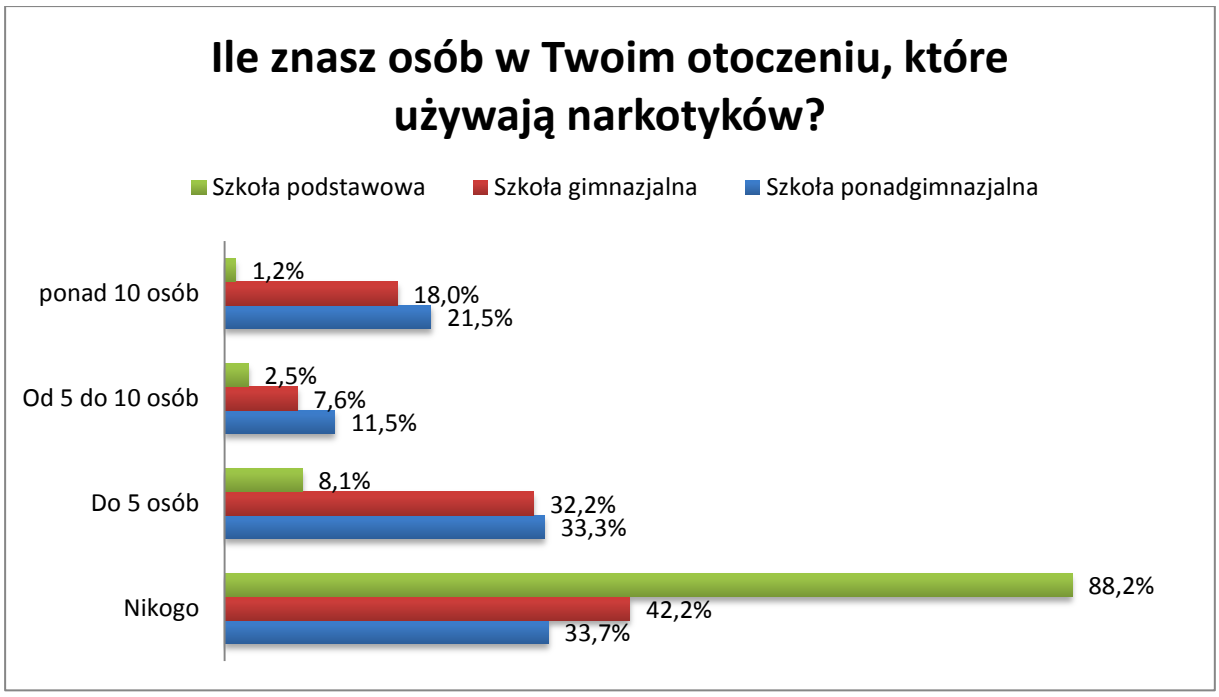
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy

Przeprowadzone badania wykazują, że 1,2% uczniów szkoły podstawowej, 14,1% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 20,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało chociaż raz w życiu doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku uczniów ze szkoły gimnazjalnej średni wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 14,4 lat, zaś uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 15,7lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko zażywania narkotyków jest niskie wśród młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.**

Tab. 16. Używanie narkotyków przez młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.

Czy użyłeś kiedykolwiek narkotyku?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	1,2%	14,1%	20,7%
Nie	98,8%	85,9%	79,3%

Problem używania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest również przy pytaniu o to, ile zna się osób używających substancji odurzających. Poznanie rozpowszechnienia używania substancji w najbliższym otoczeniu pozwala w przybliżeniu oszacować ryzyko sięgania po nie. W szkołach podstawowych 11,8% osób przyznało, że zna co najmniej jedną osobę używającą narkotyków. Ponad połowa uczniów w szkołach gimnazjalnych oraz 3/4 osób w szkołach ponadgimnazjalnych odpowiedziało, że zna co najmniej jedną osobę używającą narkotyków.

Według badań ESPAD z 2011 roku, 61,7% gimnazjalistów oraz 70,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród swoich przyjaciół osoby, które palą marihuanę lub haszysz, 22,7% gimnazjalistów oraz 22,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ma wśród przyjaciół osoby, które biorą środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza, 16,2% gimnazjalistów oraz 18,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród przyjaciół osoby, które biorą Ecstasy, zaś 17,5% gimnazjalistów oraz 13,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród przyjaciół osoby używające środków wziewnych.

Tab. 17. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży w powiecie sztumskim.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	32,9%	14,9%	10,7%
Raczej trudno	13%	10,7%	11,1%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	14,3%	28,5%	20,7%
Raczej łatwo	4,3%	16,1%	28%
Bardzo łatwo	4,3%	7,1%	14,2%
Nie wiem	31,1%	22,7%	15,3%

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej, 8,6% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy oraz bardzo łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało 23,2% nastolatków, a wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 42,2% badanych stwierdziło, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy bądź bardzo łatwy.

Tab. 18.Wiedza na temat miejsc, w których można kupić narkotyki.

Gdzie, według Ciebie, najłatwiej można kupić narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Na podwórku	8%	13,9%	14,9%
Na dyskotece	21,9%	24%	24,1%
W szkole	6,4%	8,5%	8,7%
Można zamówić przez telefon	7,5%	9,2%	10,2%
Można zamówić przez Internet	10,2%	11,7%	6,2%
Nie wiem	46%	32,8%	35,9%

46% uczniów szkół podstawowych, 32,8% gimnazjalistów oraz 35,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Badani uczniowie szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej najczęściej wskazują na dyskotekę jako miejsce, gdzie można kupić narkotyki. Niepokoi informacja, że dla niektórych uczniów miejscem, w którym najłatwiej można kupić narkotyki, jest szkoła.

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklarowali używanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. Szczegółowy rozkład wyników ukazuje poniższa tabela.

Tab. 19. Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami. Odsetki dotyczą uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami.

Gdzie po raz pierwszy użyłeś narkotyku?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	1,1%	2%
Dyskoteka/pub	5,6%	22,4%
Wakacje	27,8%	26,5%
Czas wolny/po lekcjach	46,3%	40,8%
Dom	7,4%	6,1%
Inna sytuacja	1,9%	2%

Badani młodzi mieszkańcy powiatu sztumskiego ze szkoły gimnazjalnej oraz szkoły ponadgimnazjalnej najczęściej używali substancji psychoaktywnych w czasie wolnym po szkole.

Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami w grupie uczniów szkół gimnazjalnych, którzy mieli kontakt z narkotykami, 82,8% uczniów spróbowało narkotyków z własnej inicjatywy, a 13,8% uczniów zostało namówionych do tego przez znajomych. Pozostały odsetek gimnazjalistów z tej grupy, został namówiony do spróbowania narkotyków przez osoby zajmujące się ich sprzedażą. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy mieli kontakt z narkotykami, jedna trzecia zadeklarowała, że została namówiona do tego przez swoich znajomych.

Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie używają narkotyków. Procenty odnoszą się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z narkotykami. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami, 48,1% uczniów zażywa narkotyki okazjonalnie, 5,6% gimnazjalistów deklaruje spożywanie narkotyków kilka razy w miesiącu, 24,1% uczniów z tej grupy wiekowej spróbowało narkotyku tylko raz, 7,4%- średnio raz w miesiącu, 5,6%- prawie codziennie. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali kontakt z narkotykami, 32% uczniów zażywa narkotyków okazjonalnie, 34% uczniów spróbowało narkotyku raz w życiu, 16% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej zażywa je kilka razy w miesiącu, a 2% uczniów z tej grupy wiekowej zażywa narkotyki prawie codziennie.

Istotną informacją jest rodzaj substancji odurzających, po które sięgają młodzi ludzie oraz częstotliwości używania tych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Najczęściej używanym narkotykiem przez badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego jest marihuana oraz jej pochodne. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o rodzaj używanych narkotyków.

Tab.20. Używanie różnych rodzajów substancji psychoaktywnych przez uczniów. Procenty odnoszą się do badanych uczniów, którzy wcześniej deklarowali użycie narkotyku.

Substancja		Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Marihuana lub jej pochodne	Nigdy	16,7%	6,0%
	1-2 razy	24,1%	32,0%
	3-5 razy	18,5%	30,0%
	6-9 razy	5,6%	8,0%
	10-19 razy	11,1%	8,0%
	20-39 razy	5,6%	8,0%
	40 i więcej razy	18,5%	8,0%
Amfetamina	Nigdy	40,7%	44,0%
	1-2 razy	22,2%	22,0%
	3-5 razy	5,6%	10,0%
	6-9 razy	3,7%	4,0%
	10-19 razy	9,3%	6,0%
	20-39 razy	3,7%	4,0%
	40 i więcej razy	14,8%	10,0%
LSD	Nigdy	83,3%	88,0%
	1-2 razy	1,9%	2,0%
	3-5 razy	5,6%	4,0%
	6-9 razy	1,9%	4,0%
	10-19 razy	1,9%	2,0%
	20-39 razy	1,9%	0,0%
	40 i więcej razy	3,7%	0,0%
Ecstasy	Nigdy	81,5%	82,0%
	1-2 razy	5,6%	10,0%
	3-5 razy	3,7%	2,0%
	6-9 razy	-	2,0%
	10-19 razy	1,9%	2,0%
	20-39 razy	1,9%	0,0%
	40 i więcej razy	5,6%	2,0%
Środki nasenne	Nigdy	64,8%	90,0%

	1-2 razy	13%	4,0%
	3-5 razy	1,9%	2,0%
	6-9 razy	7,4%	0,0%
	10-19 razy	3,7%	0,0%
	20-39 razy	3,7%	2,0%
	40 i więcej razy	5,6%	2,0%
Środki nasenne + alkohol	Nigdy	77,8%	90,0%
	1-2 razy	11,1%	4,0%
	3-5 razy	-	2,0%
	6-9 razy	3,7%	0,0%
	10-19 razy	1,9%	0,0%
	20-39 razy	-	2,0%
	40 i więcej razy	5,6%	2,0%
Klej, rozpuszczalnik	Nigdy	77,8%	90,0%
	1-2 razy	11,1%	8,0%
	3-5 razy	-	0,0%
	6-9 razy	3,7%	0,0%
	10-19 razy	1,9%	0,0%
	20-39 razy	-	0,0%
	40 i więcej razy	5,6%	2,0%
Sterydy anaboliczne	Nigdy	88,8%	90,0%
	1-2 razy	3,7%	6,0%
	3-5 razy	-	2,0%
	6-9 razy	-	0,0%
	10-19 razy	-	0,0%
	20-39 razy	1,9%	0,0%
	40 i więcej razy	5,6%	2,0%
Grzyby halucynogenne	Nigdy	83,3%	80,0%
	1-2 razy	5,6%	12,0%
	3-5 razy	1,9%	4,0%
	6-9 razy	1,9%	0,0%
	10-19 razy	-	0,0%
	20-39 razy	-	4,0%
	40 i więcej razy	7,4%	0,0%
Kokaina	Nigdy	77,8%	88,0%
	1-2 razy	7,4%	6,0%
	3-5 razy	3,7%	0,0%
	6-9 razy	1,9%	0,0%

	10-19 razy	-	2,0%
	20-39 razy	-	2,0%
	40 i więcej razy	9,3%	2,0%

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 93,8% uczniów szkół podstawowych, 81% gimnazjalistów oraz 85% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Informacje te mogą świadczyć o dużej świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród uczniów.

Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku produktów nazywanych dopalaczami. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców powiatu sztumskiego. 1,9% uczniów szkoły podstawowej odpowiedziało twierdząco na pytanie o używanie dopalaczy w ciągu swojego życia. W szkole ponadgimnazjalnej do zażywania dopalaczy przyznało się 5% uczniów, a w gimnazjalnej- 3,9%. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o używanie dopalaczy przez badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.

Tab. 21. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.

Czy użyłeś kiedykolwiek dopalaczy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	1,9%	3,9%	5%
Nie	98,1%	96,1%	95%

Następne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy wśród młodych mieszkańców powiatu sztumskiego. 1/4 badanych uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 41,6% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 14,9% badanych deklaruje, że jest to raczej łatwe oraz bardzo łatwe zadanie. Wśród uczniów gimnazjów i szkoły ponadgimnazjalnej wyniki rozkładają się następująco: 27,1% gimnazjalistów i 28,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie posiada wiedzy na ten temat; dla kolejnych 26,3% gimnazjalistów oraz 23% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 25,3% gimnazjalistów

i 30% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ocenia to zadanie jako raczej łatwe i bardzo łatwe. Tabela przedstawiona poniżej zawiera procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tab. 22. Dostępność dopalaczy w środowisku dzieci i młodzieży w powiecie sztumskim.

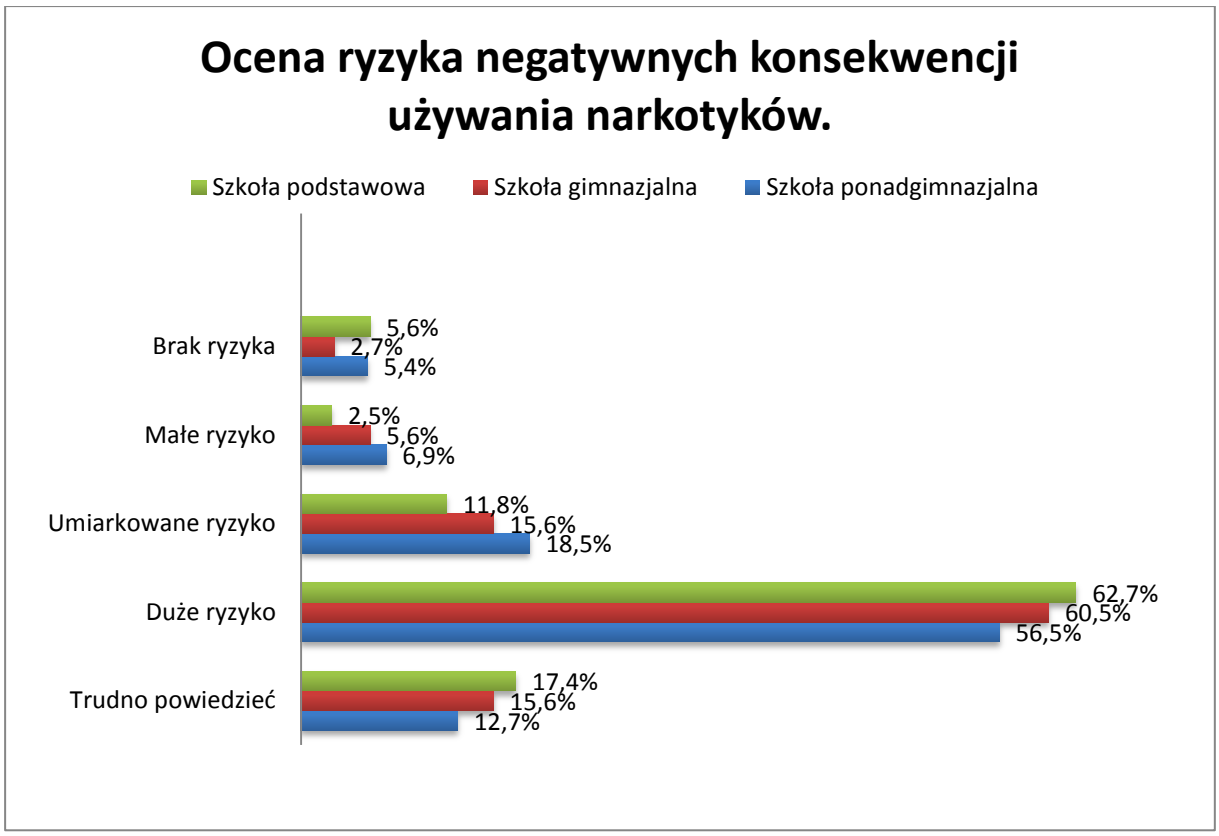
Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić dopalacze jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	28,6%	11,2%	9,2%
Raczej trudno	13%	15,1%	13,8%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	16,1%	21,2%	18,5%
Raczej łatwo	8,1%	18%	17,7%
Bardzo łatwo	6,8%	7,3%	12,3%
Trudno powiedzieć	27,3%	27,1%	28,5%

Badani młodzi mieszkańcy powiatu sztumskiego oceniają zakup dopalaczy jako trudniejszy od młodych uczestników badania ESPAD z 2011 roku, w którym 40,5% gimnazjalistów oraz 45,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej oceniło dopalacze jako raczej łatwo lub bardzo łatwo dostępne.

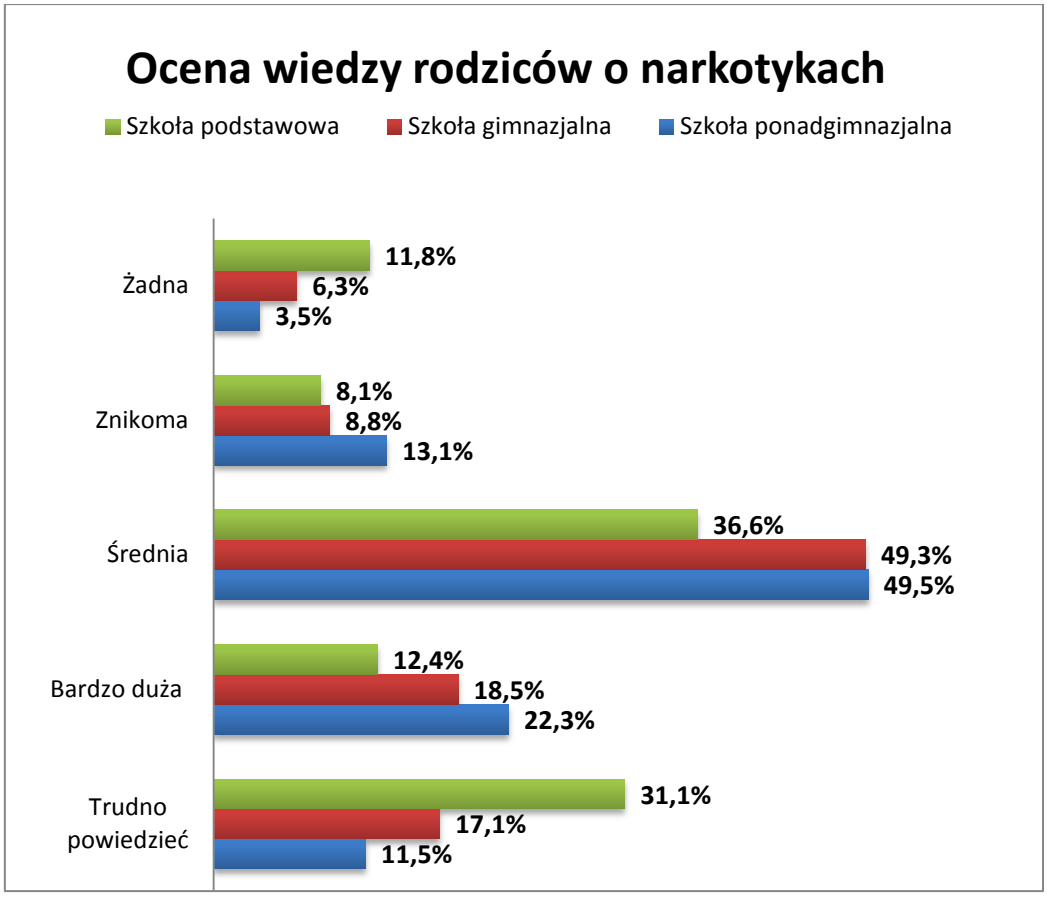
Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. 5% uczniów szkoły podstawowej, 8,8% gimnazjalistów i 5,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej odpowiedziało twierdząco na to pytanie.

Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem substancji psychoaktywnych (alkoholu, dopalaczy, narkotyków) na terenie szkoły. 1,9% badanych uczniów szkoły podstawowej, 10,7% gimnazjalistów oraz 15,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało tego typu doświadczenia.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę tego, jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą, kiedy używają narkotyków. Większość uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Ponad 60% uczniów szkół podstawowych i taki sam odsetek gimnazjalistów oraz ponad połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że używanie narkotyków jest związane z dużym ryzykiem.

Należy podkreślić, że stosunkowo niewielki odsetek badanych ocenia szkodliwość narkotyków jako małą lub deklaruje, że wcale nie są one szkodliwe dla zdrowia osób, używających tych substancji.

Uczniowie powiatu sztumskiego zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. Jak widzimy na powyższym wykresie, w przeważającej części młodzi ludzie w szkole gimnazjalnej, podstawowej i szkole ponadgimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią. Odpowiedziało tak blisko połowa gimnazjalistów i połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. 31,1% uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na ten temat, a 11,8% uczniów z tej grupy deklaruje, że ich rodzice nie posiadają żadnej wiedzy o tego rodzaju substancjach. 12,4% uczniów szkół podstawowych, 18,5% gimnazjalistów, 22,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ocenia wiedzę rodziców o narkotykach jako bardzo dużą.

62,1% uczniów szkół podstawowych, 64,9% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 67,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 55,3% uczniów szkół podstawowych, 82,2% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 80% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej

uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

W przypadku pytania o reakcję rodziców na używanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Stosunkowo niewielki odsetek młodych ludzi był przekonany, że ich rodzice łatwo pogodziliby się z faktem, że ich dzieci używają narkotyków. Zestawienie wyników dla tego zagadnienia przedstawione zostało w poniższej tabeli.

Tab. 23. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w opinii uczniów.

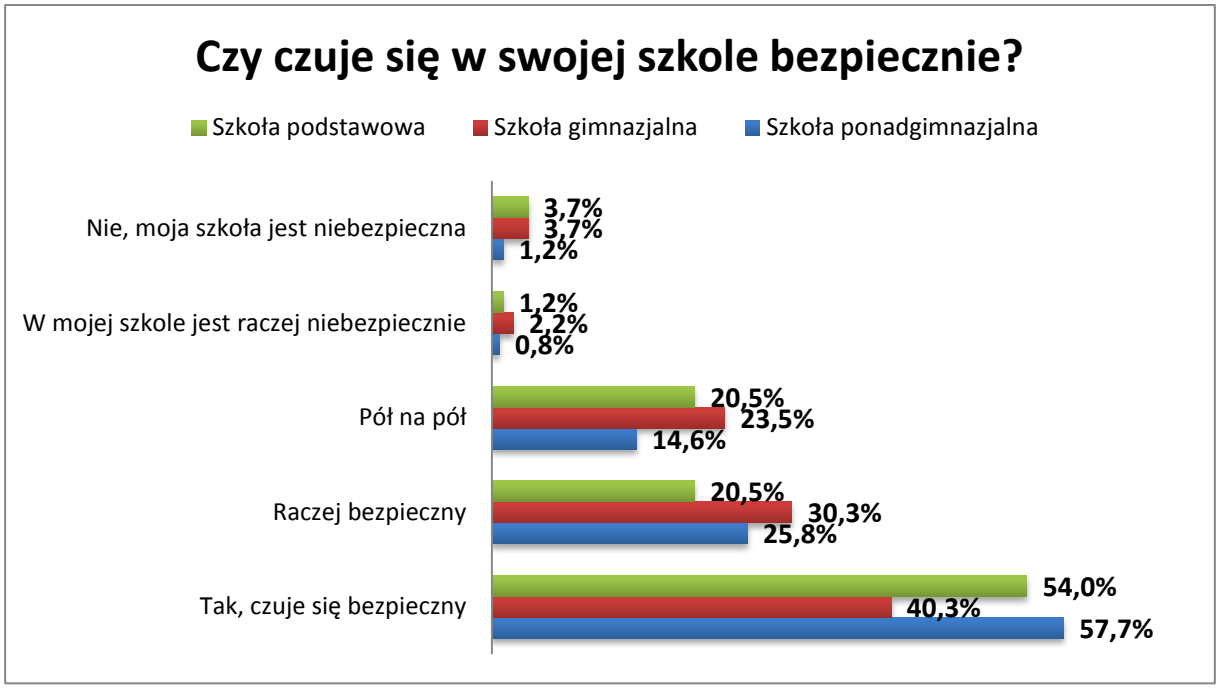
Jak myślisz, jak zareagowaliby Twoi rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Ukarali	27,5%	26,6%	19,7%
Próbowali pomóc znaleźć przyczynę	49,8%	42,3%	48,9%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	3,4%	5,8%	4,8%
Zmartwiliby się	14%	21%	23,9%
Nic by nie zrobili	2,9%	1,2%	0,8%
Inne	2,4%	3,1%	2%

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w powiecie sztumskim pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie w szkole czuje się 74,5% uczniów szkół podstawowych, 70,6% gimnazjalistów oraz 83,5% uczniów szkoły

ponadgimnazjalnej. Raczej niebezpiecznie oraz bardzo niebezpiecznie czuje się w szkole 4,9% uczniów szkół podstawowych, 5,9% gimnazjalistów oraz 2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość badanych uczniów wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi. W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 19,3% uczniów szkół podstawowych, 11,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 5,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Rezultaty te wskazują, że przemoc w szkołach jest problemem, który występuje w stopniu umiarkowanym w powiecie sztumskim. Jednocześnie warto dodać, że 11,2% uczniów szkół podstawowych oraz 15,7% uczniów gimnazjów i 8,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Tab. 24. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

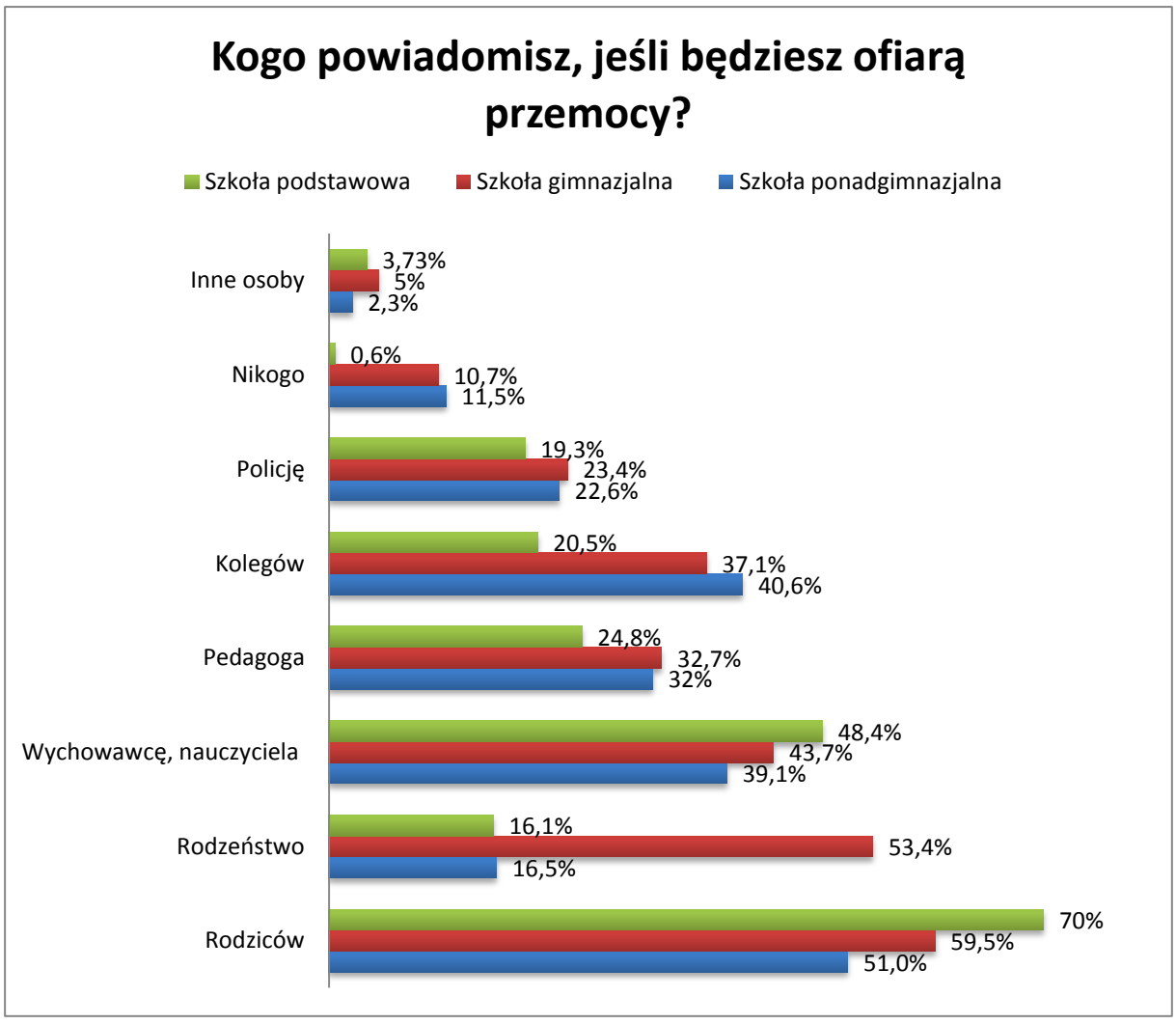
Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo często	10,6%	4,7%	0,8%
Często, kilka razy w tygodniu	8,7%	6,6%	5%
Kilka razy w miesiącu	24,8%	25,2%	10,4%
Rzadko	39,1%	54,2%	49,2%
Nie obserwuję wcale	16,8%	9,3%	34,6%

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony otoczenia rówieśniczego lub członków rodziny, przyznaje się 24,8% uczniów szkół podstawowych, 32,8% gimnazjalistów oraz 26,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W związku z tym zbadaliśmy, czy młodzi mieszkańcy wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy ze strony rówieśników oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (68,9% uczniów szkół podstawowych, 83,9% gimnazjalistów oraz 79,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) posiada taką wiedzę. Pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **5,9% uczniów szkół podstawowych, 8,2% gimnazjalistów oraz 6,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Umiarkowanie niepokojący jest wskaźnik uczniów, którzy deklarowali włączenie się do bójki – 12,6% gimnazjalistów oraz 13,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy zareagowaliby w ten sposób. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (70% uczniów szkół podstawowych, 59,5% gimnazjalistów,

51% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Wraz z wiekiem badani coraz częściej deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (20,5% uczniów szkół podstawowych, 37,1% gimnazjalistów oraz 40,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Warto zaznaczyć, że wśród badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy. Odpowiedziało w ten sposób 0,6% uczniów szkół podstawowych, 10,7% gimnazjalistów oraz 11,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

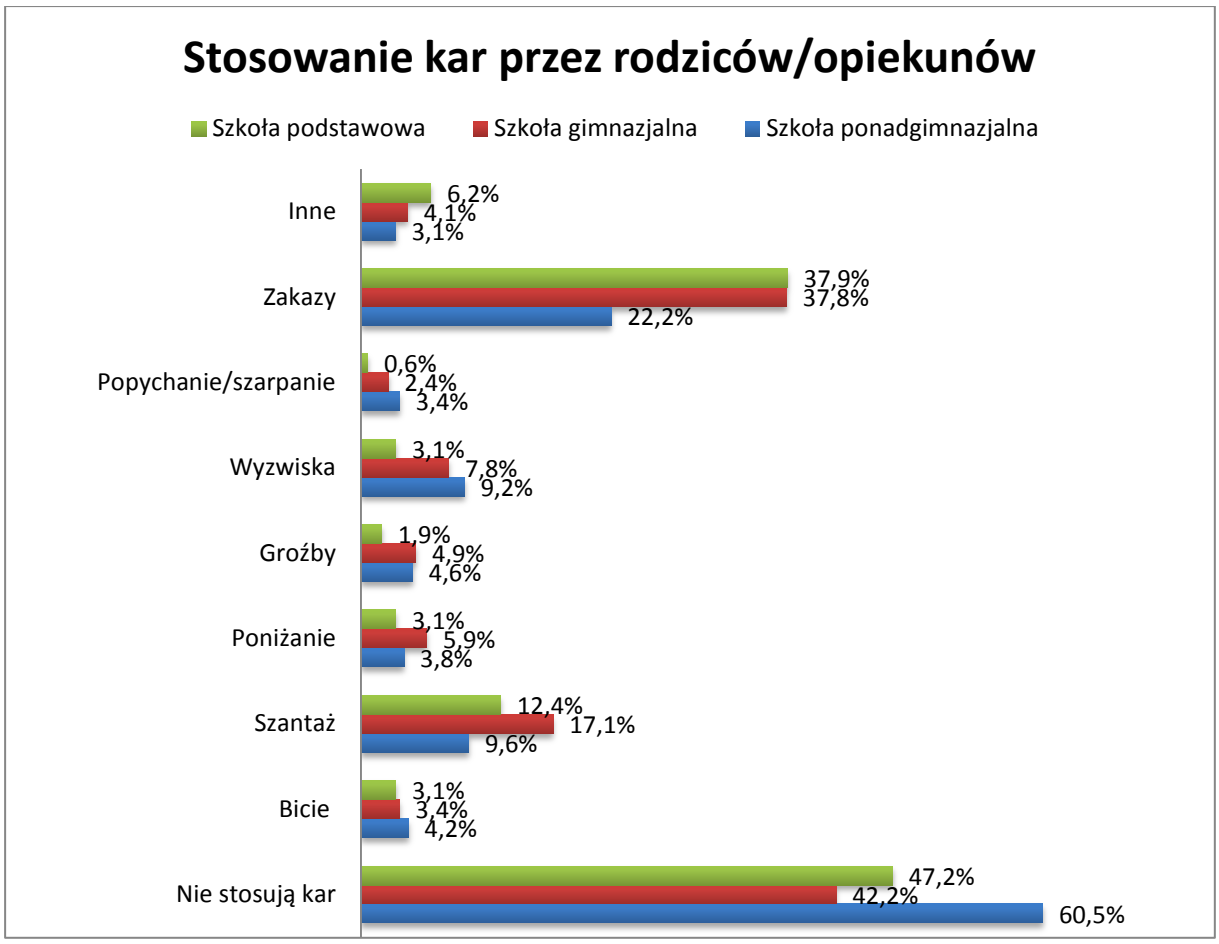
Badania koncentrowały się również na przemocy w rodzinie, relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 85,1% uczniów szkół podstawowych oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre oraz raczej dobre. Odsetek ten jest również wysoki wśród starszych uczniów – 75,7% w szkołach gimnazjalnych oraz 79,1% uczniów w szkole ponadgimnazjalnej. 4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej

oraz 5,3% uczniów ze szkoły gimnazjalnej oceniło swoje relacje z rodzicami jako raczej złe oraz bardzo złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się bezpiecznym miejscem dla młodej osoby. Procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres poniżej.

Tab. 25. Jakość relacji młodych mieszkańców powiatu sztumskiego.

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo dobre	66,5%	48,6%	51,8%
Raczej dobre	18,6%	27,1%	27,3%
Raz dobre, a raz złe	11,2%	19%	17%
Raczej złe	3,1%	2,3%	3,2%
Bardzo złe	0,6%	3%	0,8%

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że **istnieje znaczny odsetek rodziców niestosujących kar wobec własnych dzieci.** W szkołach podstawowych wyniósł on 47,2%, w gimnazjach 42,2%, a w szkole ponadgimnazjalnej 60,5%. **Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci.** Kary, jeśli już występują, to najczęściej przybierają formę różnego rodzaju zakazów. Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 3,4% gimnazjalistów i 4,2% uczniów szkół podnagimnazjalnych.

Hazard i inne ryzykowne zachowania

Gry hazardowe stanowią poważny, choć dość często pomijany problem społeczny. Istnieje wiele możliwości uprawiania gier hazardowych: udział w loteriach pieniężnych, gra na automatach, odwiedzanie kasyna. Istnieje również możliwość uprawiania gier hazardowych w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS. Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając młodych mieszkańców powiatu sztumskiego o ich osobiste doświadczenia.

Dane zawarte w poniższej tabeli pokazują, że 27,3% uczniów szkół podstawowych, 38% gimnazjalistów oraz 28,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Tab. 26. Udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV, operatorów telefonicznych	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	**72,7%**	**62,0%**	**71,6%**
1 raz	15,5%	17,8%	15,3%
Kilka razy (2-9)	10,6%	17,3%	10,3%
10 lub więcej razy	1,2%	2,4%	2,3%

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia związanego z grą na automatach w salonach gier. Poniższa tabela zawiera dane, które pokazują, że 34,2% uczniów szkół podstawowych, 41,7% gimnazjalistów oraz 42,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach.

Tab.27. Granie na automatach, w salonach gier.

Granie na automatach, w salonach gier	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	**65,8%**	**58,3%**	**57,1%**
1 raz	18,0%	15,9%	16,9%
Kilka razy (2-9)	13,7%	19,3%	19,2%
10 lub więcej razy	2,5%	6,3%	6,5%

Zdecydowanie mniej uczniów deklaruje obstawianie przynajmniej raz w życiu zakładów bukmacherskich. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 6,2% uczniów szkół podstawowych, 14,4% gimnazjalistów oraz 14,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Tab. 28. Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix

Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	**93,8%**	**85,6%**	**85,8%**
1 raz	3,7%	3,7%	7,7%
Kilka razy (2-9)	1,2%	4,9%	4,2%
10 lub więcej razy	1,2%	5,6%	1,9%

Niewielu badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego deklaruje udział w jakichkolwiek grach na pieniądze w Internecie. Przynamniej raz w życiu miało takie doświadczenia 14,3% uczniów szkół podstawowych, 18% gimnazjalistów oraz 20,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Tab. 29. Granie w jakiekolwiek gry na pieniądze w Internecie.

Granie w jakiekolwiek gry na pieniądze w Internecie	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	**85,7%**	**82,0%**	**79,7%**
1 raz	6,2%	6,3%	6,9%
Kilka razy (2-9)	5,6%	6,3%	8,0%
10 lub więcej razy	2,5%	5,1%	5,0%

Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców powiatu są gry na automatach oraz konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych. Badania ESPAD z 2011 roku pokazują, że około jedna trzecia młodzieży (32,9% gimnazjalistów oraz 37,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze.

Uczniom szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych zadano również pytania dotyczące zachowań seksualnych oraz przekonań związanych z tymi zachowaniami. Inicjację seksualną ma za sobą 11,5% badanych gimnazjalistów oraz 35,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Średni wiek inicjacji seksualnej w przypadku gimnazjalistów wyniósł 15,6 lat, natomiast w wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych 15,8 lat.

Młodym mieszkańcom powiatu sztumskiego zadane zostały również pytania o stosunek bez zabezpieczenia. 66% gimnazjalistów, którzy mają za sobą inicjację seksualną, odbyło stosunek bez zabezpieczenia co najmniej raz (18,2% z tej grupy odbyło go 10 lub więcej razy). W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 64% uczniów, którzy mają za sobą jednokrotny kontakt seksualny bez zabezpieczenia odbyło stosunek bez zabezpieczenia co najmniej jeden raz (24% uczniów z tej grupy doświadczyło takiej sytuacji kilka razy (2-9), natomiast 22% uczniów- 10 lub więcej razy).

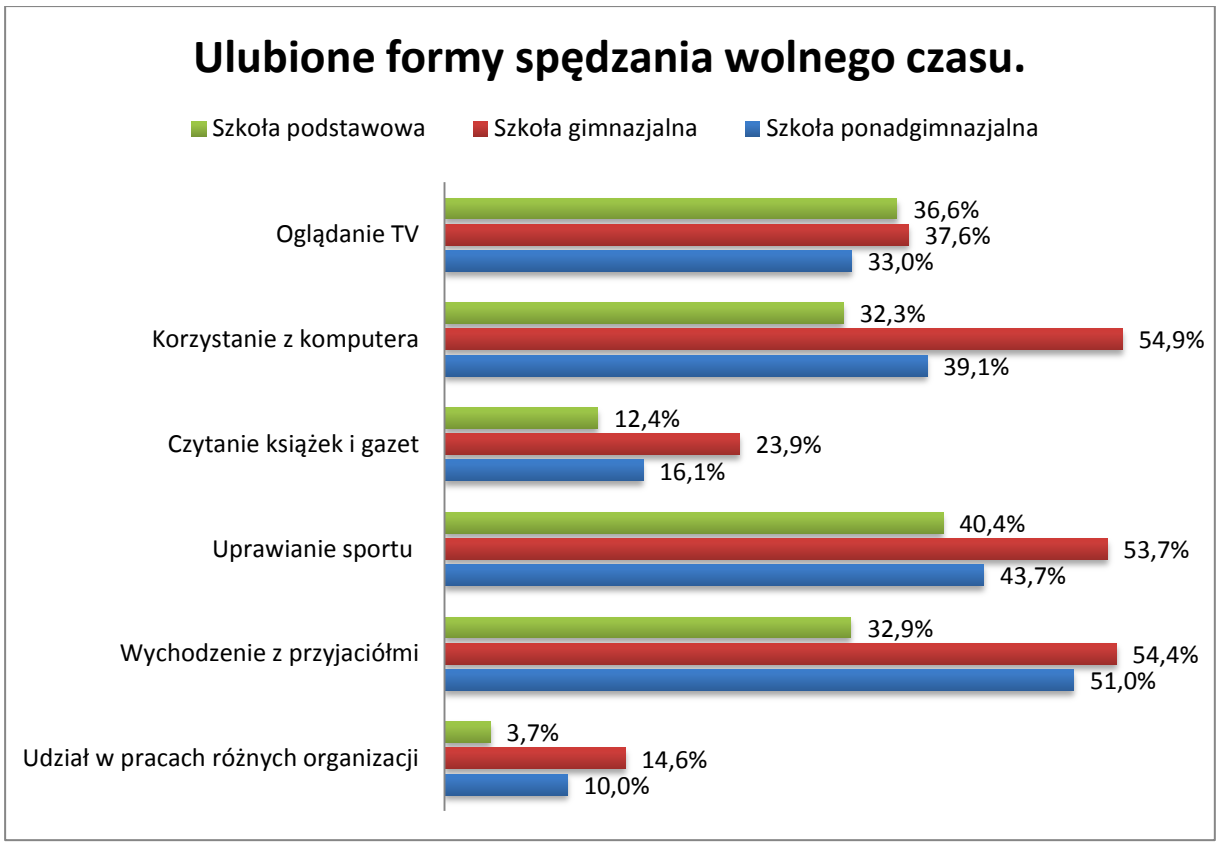
Kolejne pytanie dotyczyło doświadczania niechcianych kontaktów seksualnych. Wśród gimnazjalistów, 10,8% uczniów deklarowało doświadczenie takiego kontaktu co najmniej raz.. W grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 10,7% uczniów odpowiedziało, że doświadczyło niechcianego kontaktu przynajmniej raz.

Według ESPAD z 2011 roku, 10,9% gimnazjalistów oraz 21,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uprawiało seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji) w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, zaś 5,3% gimnazjalistów oraz 5,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało niechciane doświadczenia seksualne w ciągu 12 ostatnich miesięcy przed badaniem. W powiecie sztumskim wyższy odsetek uczniów szkoły gimnazjalnej oraz wyższy odsetek uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uprawiał seks bez zabezpieczenia (10% gimnazjalistów oraz 9,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej- odsetek dotyczy wszystkich badanych uczniów z poszczególnych kategorii szkolnych). Należy zaznaczyć, że w badaniu ESPAD z 2011 roku pytano o doświadczenia w ciągu ostatnich 12 miesięcy, podczas gdy w naszym badaniu pytaliśmy respondentów o doświadczenia w ciągu całego życia.

W mediach coraz częściej poruszany jest problem młodych ludzi, którzy świadczą usługi seksualne za różnego rodzaju korzyści materialne. W badaniu młodzi mieszkańcy powiatu sztumskiego zostali również zapytani o stosunek do świadczenia tego typu usług. 24,7% badanych gimnazjalistów oraz 29,8% badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie widzi niczego niestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty. Występują różnice w odpowiedziach badanych dziewcząt i chłopców: 12,2% gimnazjalistek oraz 38,9% gimnazjalistów nie widzi niczego złego w tego typu zachowaniach. Wśród badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 11,3% badanych uczennic oraz 47,2% uczniów nie widziało niczego złego w świadczeniu usług seksualnych za korzyści materialne.

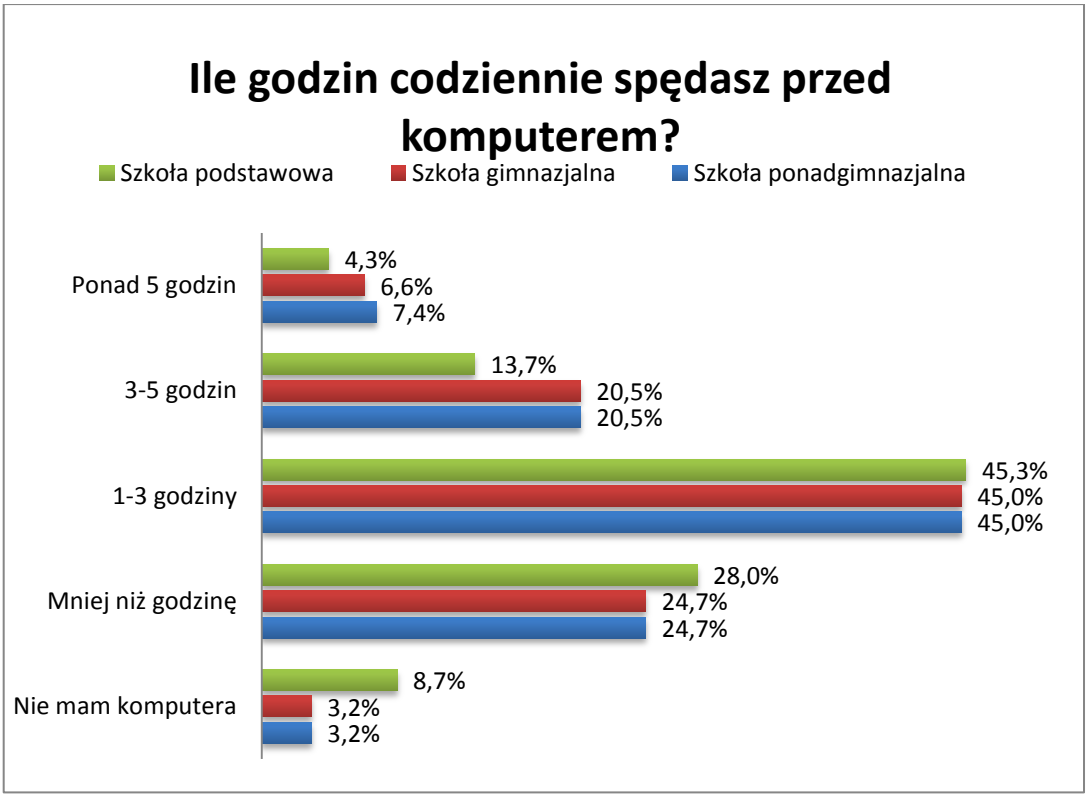
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą

Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców powiatu sztumskiego oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

W badaniu zapytaliśmy uczniów o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Najczęściej wybieraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu jest uprawianie sportu (40,4%) i oglądanie telewizji (36,6%). Gimnazjaliści, podobnie jak uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej, najczęściej deklarowali, że lubią spędzać wolny czas w trakcie spotkań z przyjaciółmi. Najrzadziej badani młodzi mieszkańcy powiatu sztumskiego biorą udział w pracach różnych organizacji oraz czytają książki i gazety.

Blisko połowa uczniów szkół podstawowych gimnazjalnych i blisko połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. 28% uczniów szkoły podstawowej, 1/4 gimnazjalistów oraz 1/4 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spędza codziennie przed komputerem mniej niż godzinę, zaś 4,3% uczniów szkół podstawowych i 6,6% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 7,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

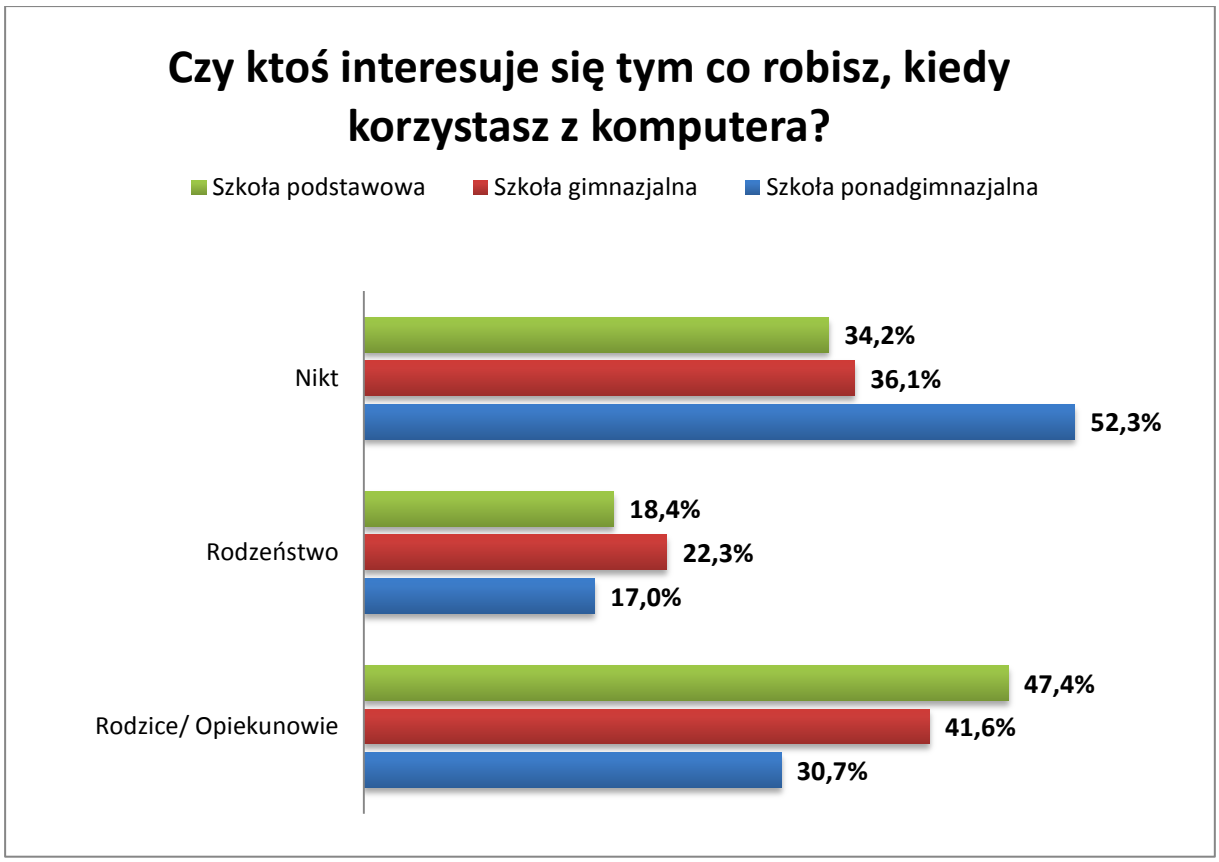

Młodzi mieszkańcy powiatu sztumskiego najczęściej używają komputera do przeglądania stron internetowych. 26,1% uczniów szkół podstawowych, 39,3% uczniów szkoły gimnazjalnej oraz 32,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wykorzystuje komputer do nauki. Jedna trzecia uczniów szkoły podstawowej najczęściej używa komputera do grania w gry. Całościowe zestawienie odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące celów korzystania z komputera przedstawia poniższy wykres.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, większość opiekunów osób małoletnich (58%) obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w Internecie.[18] W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią, kiedy korzystają z komputera. 47,4% uczniów szkół podstawowych oraz 41,6% gimnazjalistów deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. W ten sam sposób odpowiedziało 30,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Niepokoi fakt, że w przypadku 34,2% uczniów szkół podstawowych, 36,1% gimnazjalistów oraz 52,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nikt nie interesuje się tym, co robią młodzi ludzie, gdy korzystają z komputera.

[18] CBOS, *„Zagrożenia w Internecie”,* 2008.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (85,4% uczniów), gimnazjalistów (90% uczniów) oraz uczniów szkół podstawowych (80,7%) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Badani uczniowie stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 6,2% uczniów szkół podstawowych, 10,5% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 7,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto, 62,1% uczniów szkół podstawowych 76% gimnazjalistów oraz 70,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uznaje jako niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 27 kobiet oraz 4 mężczyzn. 61,3% ankietowanych miało wykształcenie średnie, 29% badanych – zawodowe, 6,5% badanych – wyższe, 3,2% ankietowanych- podstawowe. Średnia wieku badanych osób wyniosła 37 lat. We wszystkich badanych punktach sprzedawane były napoje alkoholowe. Spośród badanych punktów sprzedaży alkoholu, w 25 badanych punktach były również sprzedawane wyroby tytoniowe. Jak wynika z powyższego, tylko w jednym punkcie nie były sprzedawane wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 31 punktach sprzedaży alkoholu w powiecie sztumskim miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

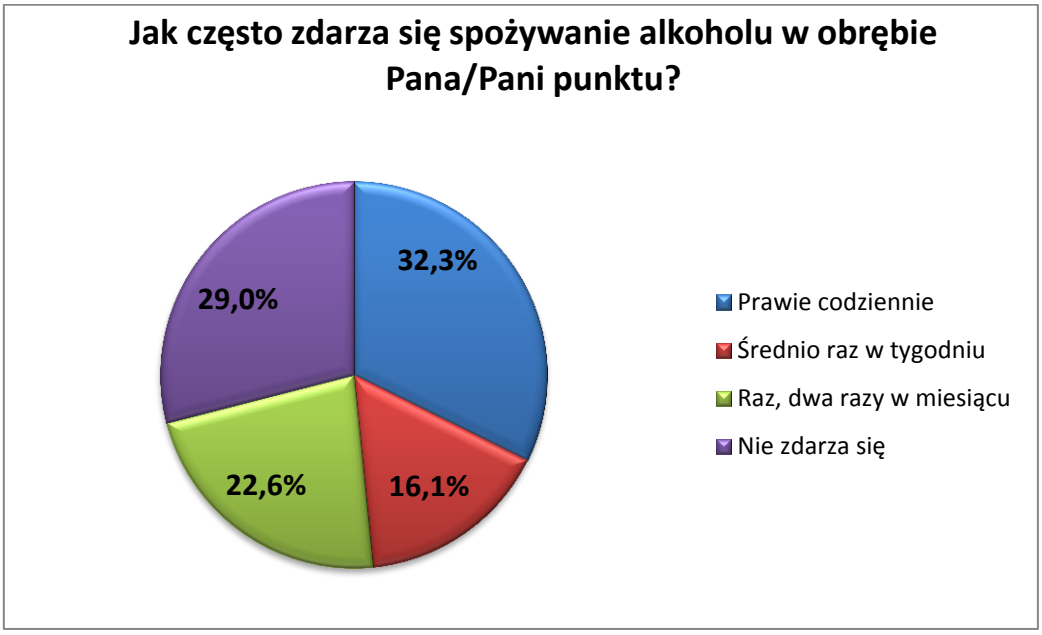
Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. 40% badanych nie miało zdania na ten temat, 45% ankietowanych odpowiedziała „*nie*", a 15% respondentów wskazało na odpowiedź *"tak"*. Można więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest średnia. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyna różnica polega na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne.

Zdecydowana większość badanych (71%) uważa takie zachowanie za niestosowne, czterech sprzedawców (13%) nie miało nic przeciwko by klient spożył alkohol w punkcie sprzedaży, a pozostali ankietowani nie mieli zdania na ten temat.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. 29% respondentów odpowiedziało, że sytuacja taka *„w ogóle się nie zdarza”*, 22,6% pracowników sklepu –*„raz, dwa razy w miesiącu”,* a 32,3% pracowników odpowiedziało, że taka sytuacja zdarza się *„prawie codziennie”.* **Można wnioskować, że w niektórych badanych punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcy mają z tym problem.**

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 32,3% badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, 41,9% badanych przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast 25,8% badanych nie miało zdania na ten temat.

Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harward School of Public Heath College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym piciem a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. Czterech pracowników punktów sprzedaży odpowiedziało, że takie zdarzenie miało miejsce.

Zapytaliśmy sprzedawców, **czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.** 84% (26 osób) badanych odpowiedziało twierdząco na to pytanie, zaś 16% badanych nie widziało niczego niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. 68% badanych odpowiedziało, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **Pozostałych 32%**

badanych sprzedawców odpowiedziało, że zdarza się im sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej. Niektórzy sprzedawcy w powiecie sztumskim sprzedają alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu**.

Problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia w powiecie sztumskim. Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 32. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać się …	…alkohol ?	…papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	-	3%
18 rok życia	48%	65%
21 rok życia	52%	32%

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 48% badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 52% badanych - 21 rok życia. W przypadku wyrobów tytoniowych 65% wyznaczyło 18 rok życia, a 32%- 21 rok życia.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. 42% badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu nieletnim, natomiast 45% ankietowanych wie o sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.

Tab. 33. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki …	… sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	… sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	42%	45%
NIE	58%	55%

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne. Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu" w ramach uchwały Sejmu Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić."

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, **czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia.** Dwóch badanych pracowników sprzedało napój alkoholowy osobie, która nie przekroczyła 18 roku życia. W przypadku wyrobów tytoniowych, również dwóch ankietowanych przyznało, że zdarza im się sprzedawać papierosy osobom niepełnoletnim. Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu oraz tytoniu.** W przypadku alkoholu 55% badanych odpowiedziało, że taka sytuacja *„zdarza się rzadko"*, 21% ankietowanych wskazało, że zdarza się to *co najmniej raz w tygodniu,* 17% badanych pracowników przyznało, że nie zdarza się to w ogóle. W

przypadku tytoniu 45% badanych odpowiedziało, że taka sytuacja *„zdarza się rzadko”,* 17% badanych pracowników przyznało, że nie zdarza się to w ogóle, a 28% sprzedawców wskazało na odpowiedź *co najmniej raz w tygodniu.*

Tab. 34. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić …	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
… napoje alkoholowe?	17%	55%	21%	7%
… wyroby tytoniowe?	17%	45%	28%	10%

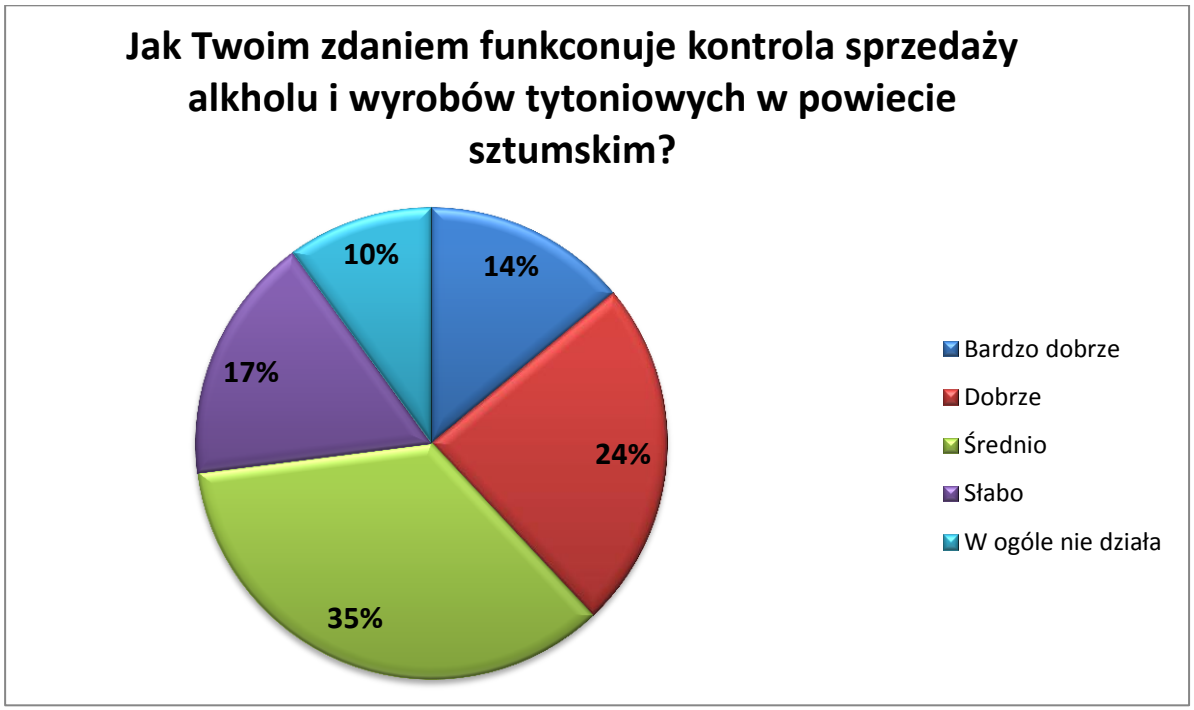
„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”[19]

Podsumowując, stosunkowo dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrępowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletniości. Jeden badany sprzedawca przyznał, że odczuwa skrępowanie w tej sytuacji. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w powiecie sztumskim.

[19] „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu” Uchwały Sejmu Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

Większość badanych neutralnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek- większość badanych wskazała na odpowiedź średnio (35%); 38% badanych określiło funkcjonowanie kontroli dobrze oraz bardzo dobrze. 17% sprzedawców wskazało na odpowiedź, że kontrola sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych działa słabo.

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w powiecie sztumskim można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców powiatu sztumskiego.

a) Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie, zubożenie społeczeństwa oraz alkoholizm. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia oraz przeciwdziałanie uzależnieniom.

b) Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. 64,4% badanych mieszkańców powiatu sztumskiego deklaruje, że doświadczyło w swoim życiu bezrobocia.

c) Wśród najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym grup w powiecie, badani mieszkańcy wymieniają osoby starsze, uzależnione, rodziny wielodzietne.

d) Zaledwie 19,8% badanych mieszkańców posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

e) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. 46,5% badanych mieszkańców zauważa wzrost spożywania napojów alkoholowych w swoim otoczeniu. 55,4% badanych uważa alkohol za towar szczególny i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. Jedna piąta

badanych mieszkańców powiatu sztumskiego posiada wiedzę o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

f) Umiarkowanym problemem wśród badanych mieszkańców powiatu sztumskiego jest problem narkotyków. 5% badanych przyznaje się do przynajmniej jednorazowego użycia narkotyku w swoim życiu.

g) Problemem środowiskowym jest również przemoc. 21,8% ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, a 26% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto, 37,6% respondentów odpowiedziało, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów. Należy podkreślić, że większość badanych (68,3%) posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.

h) Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem staje się coraz bardziej rozpowszechniony. Blisko połowa badanych mieszkańców wzięła przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 18% badanych grało przynajmniej raz w życiu na automatach, 7% badanych obstawiało przynajmniej raz w życiu zakłady bukmacherskie, a 4% grało w grę na pieniądze w Internecie.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem, papierosami oraz substancjami psychoaktywnymi. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych uczniów jest spożywanie napojów alkoholowych oraz palenie papierosów. W grupie badanych uczniów problem eksperymentowania z używkami oraz substancjami psychoaktywnymi jest niewielki. Rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania substancji

psychoaktywnych wśród badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego jest na niższym poziomie w porównaniu do wyników badań ogólnopolskich.

b) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest stosunkowo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznało się 19,9% badanych uczniów szkół podstawowych, 64,1% badanych gimnazjalistów i 86,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto 25,4% gimnazjalistów oraz 39% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej upiło się tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.

c) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne, chęć zaimponowania, presję rówieśników oraz okazje towarzyskie, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.

d) Badania wykazały, że umiarkowanie dużo badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego ma kontakt z tytoniem. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznało się 13% badanych uczniów szkół podstawowych, 47,7% badanych gimnazjalistów oraz 55,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

e) Odsetek badanych uczniów szkół gimnazjalnych sięgających po narkotyki wyniósł 14,1%, a wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 20,7%.

f) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.

g) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów.

h) Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że rodzice dość często nie zauważają tego, że ich dzieci znajdują się pod wpływem substancji psychoaktywnych. Uzyskane wyniki powinny zaalarmować rodziców i opiekunów, aby poświęcali swoim dzieciom więcej uwagi i nie zapominali o odpowiedzialności, jaką za nie ponoszą.

i) Problemem w powiecie sztumskim są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 18,8% badanych uczniów szkół podstawowych, 47,1% badanych gimnazjalistów oraz 37,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

j) Dopalacze cieszą się niewielką popularnością wśród badanych uczniów – 5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej i 3,9% gimnazjalistów spróbowało przynajmniej raz dopalaczy w swoim życiu. Natomiast 5% uczniów szkół podstawowych, 8,8% gimnazjalistów i 5,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej użyłoby dopalaczy, gdyby miało do tego okazję.

k) Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców powiatu sztumskiego są gry na automatach oraz konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych. Zdecydowanie mniej badanych uczniów we wszystkich grupach wiekowych obstawiało zakłady bukmacherskie lub grało na pieniądze w Internecie.

3.Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców powiatu sztumskiego wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.

b) Zdecydowana większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.

c) Zdecydowana większość badanych uczniów deklarowała, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec zjawiska agresji.

d) Badani uczniowie, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzegają ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 62,1% badanych uczniów szkół podstawowych, 64,9% uczniów szkół gimnazjalnych i 67,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 55,3% badanych uczniów szkół podstawowych, 82,2% badanych uczniów szkół gimnazjalnych i 80% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

e) W grupie młodych ludzi 93,8% badanych uczniów szkół podstawowych, 81% badanych gimnazjalistów oraz 85% uczniów szkoły ponadgimanzjalnej, deklaruje że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.

f) Większość badanych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

4.Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

a) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży, zdecydowana większość badanych sprzeciwia się sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to znaczna część badanych sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.

b) Osoby spożywające alkohol nie są uznawane za zagrożenie, a na terenie punktów sprzedaży czasami zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych. W czterech badanych punktach sprzedaży na terenie powiatu sztumskiego doszło do takiego zdarzenia w ciągu ostatniego miesiąca.

c) Ankieta wykazała, że umiarkowanie dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Badanie wskazuje, że w punktach sprzedaży badani sprzedawcy nie sprzedają zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzą sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.